

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
41/2015
10. október 2015

Cena 0,50 €

Ludovít Štúr

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

AUTOR PETER ŠTRELINGER
O REDAKČNEJ PRAXI SNN
Strana 4.

KÚPELE NIMNICA –
NEDOCENENÁ PERLA
Strana 5.

ČÍNSKY VELVYSLANEC WEIFANG
EKZKLUZÍVNE PRE NÁŠ TÝŽDENNÍK
Strana 6.

KULICHOVE VERŠE V HMOTE
VO ZVOLENSKEJ SLATINE
Strana 7.

MALIAR, ČO NEZÁVISLOŤ
NADRADIL AJ NAD ŽIVOT
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Svet je plný protikladov. Bohatstva a chudoby, empatie a ignorancie, záujmu i apatie. Únia vyčíta Slovákom nedostatok ľudskosti v prístupe k imigrantom. Slováci zasa Únii nedostatok porozumenia voči občanom Únie. Nielen voči ich životným potrebám, ale najmä voči neveriteľnému ignorantstvu zachovať pre nich kultúrny a civilizačný priestor. Prakticky až v čase jeho ohrozenia sa ukazuje, ako ho pre život potrebujeme v tej podobe, v akej sme ho zdedili po predkoch. Môžeme sa vysmievať dogmám, tradicionalizmu, ale alternatíva nejestvuje. Ak nemáme splynúť s inou civilizáciou, ktorá už klope na dvere.

Náš výklad slobody sa prechopil za hranicu únosnosti. Obťažuje iných. Už to nie je sloboda. Experimenty s ľudskými právami dovedli občanov Európy do totálneho rozkladu základných životných pojmov. Rodina prestala jestvovať v tej podobe, v akej sa zabezpečovala reprodukcia a výchova detí. Tá časť Európy, ktorá si zachovala zvyšky zdravého rozumu, volá po obrode. Aj Slováci to nedávno vyjadrili v Národnom pochode za život. No stačia takéto demonštratívne gestá na rozdelenú spoločnosť? Na spoločnosť, v ktorej ustavične rastie vplyv menšín? V ktorej sa uplatňovanie práv majority považuje za tyraniu väčšiny?

Akým zázrakom sa stalo, že svet sa v krátkom čase rozdelil na deväťdesiatdeväť percent chudobných a jedno percento bohatých? Zdravotníci hovoria o exode, ak sa im nesplnia platové nároky. Kam pôjdu? Na Západ? Do Mníchova? Vráti sa im ľudskosť, keď budú ošetrovať syfilitikov, ľudí s najrozličnejšími infekčnými chorobami? Možno za vyšší plat, ale s rizikom, že neprežijú. S imigrantmi k nám prichádzajú exotické choroby, s ktorými nemáme skúsenosti a sme voči nim bezbranní. A prví sa s nimi stretnú zdravotníci. Vo svete, do ktorého hodlajú ujsť.

Život je plný protikladov. Čo nie sme ochotní strpieť v rodine, národe, štáte, pokojne znášame v cudzom svete. Aj takú tvár má imigrácia.

Eva ZELENAYOVÁ

Nad jasným nemeckým migračným rajom sa začína zmrákať Európu v jej ťažkom období vedú diletanti

Ivan BROŽÍK – Ilustrácia: Ľubomír KOTRHA

Myslíš si to bývalý slovenský politik Jozef Banáš. Taktiež tvrdí: „... Na Slovensku je totálna mediálna cenzúra v mienkotvorných médiách. ... Teraz však nastáva hodina pravdy.“ Pravdy, ktorú nikto z popredných európskych politikov nechce vidieť, aby nemusel priznať, že všetko, čo sa urobilo, sa urobilo doteraz zle. Migračná kríza rastie.

Nemecká kancelárka konečne pochopila, že krízu treba riešiť tam, kde vznikla, a nie až v Nemecku alebo v Bruseli. Intenzívna diplomacia bez výsledku prebieha medzi Francúzskom a Tureckom. Jej podstatou je, čo s Islamským štátom. Politici konečne pochopili, že Stredný východ sa nedal do pohybu iba z lásky k Angele Merkelovej a jej Nemecku.

■ SOS EURÓPY

Nemecká kancelárka Angela Merkelová vyhlásila, že EÚ potrebuje podporu Spojených štátov, Ruska a ďalších krajín v boji s príčinami, ktoré spôsobujú prílev migrantov usilujúcich sa dostať do Únie. V prejave k poslancom Spolkového parlamentu Merkelová uviedla, že súčasná migračná kríza je výzvou pre celý svet. Pripomenula, že globálny počet utečencov je najvyšší od druhej svetovej vojny: podľa odhadov je ich asi šesťdesiat miliónov.

Utečeneckú krízu je podľa nej možné zvládnuť jedine za predpokladu riešenia príčin tohto exodu. V tejto súvislosti zdôraznila nutnosť podpory zo strany transatlantických partnerov, Spojených štátov, ako aj Ruska a krajín z oblasti Blízkeho východu pre „hroznú situáciu v Sýrii“.

■ NA BERLÍN...

Pre tie tisíce mladých, zdravo vyzeraajúcich a dobre oblečených mužov s konečnou platnosťou padla vidina mesačného príjmu cez tisícdeväť eur bez povinnosti odvádzať odvody a platiť dane. Práve pre ňu sa odmietali usadiť v „ekonomicky neatraktívnych štátoch Európy“, medzi ktoré oni (ale aj sám predseda vlády Robert Fico) zaradili aj Slovensko. Priznajme si, keďže ide o výrazne vyššiu sumu, ako

je na Slovensku priemerný príjem pracujúceho občana, aj my by sme sa radi pohli smerom na Berlín. Nemecko však túto štedrosť zastavuje, dokonca zastavuje aj sociálne dávky a pomoc bude prideľovať iba v naturáliách, teda vo forme jedla, pitia, oblečenia a dočasného prístrešku.

■ PRIBŮDAJÚ KONFLIKTY

Medzitým musí Nemecko „stráviť“ informácie o čoraz častejších konfliktoch v ubytov-

niach pre migrantov. Najnovšie sa ich obeťou stal ťažko zranený policajt. Podobné informácie prichádzajú z viacerých európskych krajín. U nás bol vážny problém v Medveďove, pri ktorom musela polícia oprávnené ráznejšie zasiahnuť. V tomto smere si naše bezpečnostné zložky zasluhujú v týchto dňoch naozaj všeobecnú podporu obyvateľstva. A nielen to.

■ POSTOJ MATICE

Matica slovenská podporuje stanovisko vlády SR k prisťahovaleckým kvótam. „Oceňujeme postoj našich predstaviteľov, ktorý bráni tisícročné kresťanské tradície, na ktorých stojí a padá slovenský národ,“ uviedol v písomnom stanovisku jej predseda Marián Tkáč. Matica nie je podľa jeho slov proti solidarite s prenasledovanými a trpiacimi, tá však „nesmie spôsobiť ohrozenie našich koreňov“. „Považujeme za rozhodujúce, aby svet prioritne riešil príčiny krízy, ktorá zásadne mení civilizačné pomery v Európe,“ dodal Marián Tkáč.

Postoj vlády Slovenskej republiky je nateraz nekompromisný a má podporu aj viacerých opozičných subjektov. Slovensko nemôže prijať diktát, ktorý by znamenal stratu jeho suverenity. Ani z Bruselu.

3 OTÁZKY PRE:

Máriu MOLČANOVÚ, riaditeľku Galérie J. Kulicha vo Zvolenskej Slatine

Posolstvo veľkého umelca jeho rodisku

• Jánovi Kulichovi ste otvárali galériu vo Zvolenskej Slatine počas konania jubilejného 50. ročníka Folklorných slávností pod Poľanou. O čo by bola sochárna tvorba ochudobnená bez jeho vzorieb na ľudovú a národnú kultúru?

Otvorenie galérie práve v tomto čase bolo viac než symbolické. Otec bol s ľudovou kultúrou doslova zrasený a všetky javy, prejavy, tradície a zvyky mal nažité od detstva. Pri Folklorných slávnostiach v Detve bol od samého začiatku, nachádzal tu inšpiračné zdroje a zakaždým si odnášal množstvo kresieb, ktoré skicoval priamo v hladisku amfiteátra.

• Galéria je podobne ako ružomerská Ludovíta Fullu

v umelcovom rodisku. Obaja plánovali dôstojnú strechu pre svoje diela už za svojho života...

Treba dodať, že Galériu Ludovíta Fullu postavil a spravuje štát. Galéria Jána Kulicha vznikla výlučne zo súkromných zdrojov, my sme nedostali od štátu ani cent. Trvalým presvedčením môjho otca bolo, že všetko, čo vytvoril, patrí Slovensku.

• Na čo sa môžu návštevníci galérie vo Zvolenskej Slatine osobitne tešiť?

Za pozornosť stojí už samotná budova galérie, ale podstata je vo vnútri. Prvý výstavný celok s názvom Piliere a klenby národnej kultúry Slovenska v sochárskom a medailerskom diele Jána Kulicha je nainštalovaný

pri príležitosti dvojitého výročia narodenia Ludovíta Štúra. Ťažisko tvoria plastiky zo zváraného železa, v technike, v ktorej dosiahol až filigránske majstrovstvo – súsošie Solúnski bratia, portrét Ludovíta Štúra, Morena a Zvončiar. Jadro expozície tvoria plastiky a medaily osobností našich kultúrnych dejín: Matej Bel, Anton Bernolák, Matej Hrebenda, Milo Urban, Milan Rúfus, Martin Kukučín, Andrej Sládkovič, Marína, Detvan a mnoho ďalších, kresby z folklorných slávností v Detve v rokoch 1967 až 1980 aj dosiaľ v celistvosti nevystavený súbor tridsaťjeden bronzových reliéfov Svadbenie z rokov 1982 až 1991.

Zhovárať sa Dušan MIKOLAJ
Foto: archív

V SNN 42/2015
SI PREČITATE

■ Esej Jaroslava Rezníka Štúr a mladost' si hodno pripomínať aj dnes – nadčasový literárny triptych
■ Od meruôsmych rokov do prvej svetovej – osudy veterána štúrovcov Jozefa Podhradského
■ V Bratislave sa stretli publicisti na Konferencii pri príležitosti 170. výročia založenia SNN

Súd predbežným opatrením pozastavil prevádzku striptízového baru Zápas o Klub spisovateľov pokračuje

Alexander GOTZ – Foto: archív autora

Ako sme už v SNN písali, bývalý Klub slovenských spisovateľov na Laurinskej ulici v Bratislave sa zmenil na striptízový klub. Aj napriek protestom viacerých osobností z radov spisovateľov, publicistov, výtvarníkov či hudobníkov, skrátka všetkých, ktorí si ctia základné koordináty našej kultúry. Na petícii proti zmene klubu na hlboko komerčné zariadenie sa vyníma vyše dvestopäťdesiat podpisov zo všetkých sfér umenia. Celá kauza sa však v posledných dňoch zaujímavo vyvíjala.

Problém s Klubom slovenských spisovateľov má korene v roku 2012. Vtedy sa rozhodli päťpodlažnú budovu v hodnote zhruba päťnásť miliónov eur šéfovia spolku, konkrétne predseda Ján Tužinský a tajomník Pavol Janík, spolu s predstaviteľmi Asociácie organizácie spisovateľov Slovenska (AOSS) prenajať súkromnej spoločnosti Arthur DS. Tá pritom prejavila záujem získať ju potenciálne aj do vlastníctva. Nájomnú zmluvu s ňou podpísal dnes už tiež bývalý šéf asociácie Igor Hocheľ.

■ SÚD ROZHODOL

Vedenie Spolku slovenských spisovateľov sa po zistení, ako mieni

ich „partner“ využívať spisovateľský klub, najprv obrátilo na ministra kultúry Mareka Maďariča a zároveň na pamiatkarov. Keďže si však boli vedomí dnešných pomerne dlhých lehôt pri riešení podobných sporov, obrátili sa aj na súd. Polovica nehnuteľnosti totiž patrí Spolku slovenských spisovateľov, pričom druhú vlastní vinou neprehľadného a súdne napadnutého predaja zo strany AOSS spomínaná spoločnosť Arthur DS. Napokon 18. septembra 2015 Okresný súd Bratislava I. rozhodol nasledovne: „Súd nariaďuje predbežné opatrenie, ktorým zakazuje zriadiť a prevádzkovať nočný klub v nehnuteľnosti na Laurinskej ulici v Bratislave. Zároveň ukladá povinnosť odstrániť reklamný

pútač s vyobrazenou polonahou tanečnicou s nadpisom ARTHUR NIGHT CLUB OPENING SOON zo spoločných priestorov nehnuteľnosti.“ Súčasťou podanej žaloby bola zo strany Spolku slovenských spisovateľov aj žaloba za vznik nemajetkovej ujmy na dobrom mene a povesti navrhovateľa. Súd však tento bod zamietol. Zdá sa, že v istých kruhoch sa slovenský spisovateľ nemá čo odvolávať na svoje dobré meno.

■ ZBYTOČNÉ ŤAHANICE

Keď sme spomenuli problematický kredit slovenských spisovateľov, tak ten vznikol aj pre neustále úsilie istých médií vykresliť našu spisovateľskú scénu ako požívačnú kompá-

V niekdajšom Klube spisovateľov teraz „tvoria“ striptízové tanečnice.

niu obstarožných bývalých režimistov, pričom niektorí aktívni hlásnici z mimovládnych organizácií nešetria prívlastkom nacionalistickí. Samotné predbežné opatrenie v podstate nič nerieši. Protistrana sa určite už odvolala, a tak môžu prsnaté stripťerky aj naďalej pokojne krúžiť polonahé okolo tyčí. Celý spor sa, ako je už na Slovensku zvykom, potiahať riadne dlho. Je na zamyslenie, prečo sa verejný status spisovateľa dostal na takú úroveň, akú máme možnosť sledovať v tomto spore. Spore, ktorý by nenastal, keby sa posledných dvadsaťpäť rokov neustále neobjavovali presné a dobre cílené útoky

nielen na spisovateľov, ale aj na všetky profesijné umelecké združenia na Slovensku. Z našich zdrojov sme sa dozvedeli, že návštevnosť spomínaného „striptíz baru“ bola počas dvoch týždňov jeho prevádzky okolo štyroch ľudí za noc. V časoch najväčšej slávy, to znamená v prvej polovici deväťdesiatych rokov, sedelo v Klube slovenských spisovateľov azda aj päťdesiat tvorivých ľudí. Spisovateľov, publicistov, ale aj výtvarníkov, hercov či hudobníkov. Zdá sa, že prežívame nielen utečeneckú krízu, ale aj krízu kultúrnej identity, ale to už ide zrejme jedno s druhým.

Národné a kultúrne vzťahy v Slovenskej republike – dejiny a prítomnosť

Vedecká konferencia Matice slovenskej

Viliam KOMORA – Foto: Marek HANUSKA

Medzi ústredné úlohy našej najstaršej vlasteneckej, kultúrnej a celonárodnej inštitúcie patrí upevňovať slovenské vlastenectvo, prehĺbovať vzťah občanov k slovenskej štátnosti, podieľať sa na rozvoji miestnej a regionálnej kultúry, zvyšovať národné povedomie Slovákov na jazykovo zmiešaných územiach SR, ako aj posilňovať vzťah kultúr občanov hlásiacich sa k národnostným menšinám a etnickým skupinám na území SR so slovenskou národnou kultúrou. Tak to Matica slovenskej uložil zákonom štát.

Matica slovenská a jej Stredisko národnostných vzťahov (SNV) v spolupráci s Domom MS v Lučenci uskutočnili na konci septembra konferenciu Národné a kultúrne vzťahy v Slovenskej republike – dejiny a prítomnosť, tematiku, ktorou si plní a uskutočňuje povinnosť voči štátu Matica. Po otvorení predsedom MS Ing. Mariánom Tkáčom, PhD., účastníkov z celého Slovenska privítala riaditeľka miestneho Domu MS a členka výboru MS Ing. Alena Rezková. Historická problematika príspevkov národnostných vzťahov plynulo prešla do súčasného

stavu, čo zdokumentuje v nasledujúcich mesiacoch zborník.

V prvom referáte Štúr a maďarizácia, štúrovcia a Filákov riaditeľ SNV MS doc. PaedDr. Pavol Parenička, CSc., poukázal a vyzdvihol ústrednú postavu našich národných a kultúrnych dejín, ktorú si tento rok pripomína celé Slovensko, a to aj v kontexte miest Filákov a Lučenca.

■ JUH A TRIANON

Problematikou Trianon ako slovenský pamätný deň nadviazal na predrečníka predseda MS M. Tkáč,

príčom zdôraznil argumenty, prečo by si Slovensko a Slováci mali pripomínať zmluvu, ktorá deklarovala južnú hranicu nášho štátu, ako aj súvisiace kontexty. Príspevok Slovenské národné povstanie a Košický vládný program – rozhodujúce udalosti pre novú slovenskú národnú štátnosť od významného slovenského ústavného právnika a podpredsedu DV MS Dr. h. c. prof. JUDr. Jaroslava Chovanca, CSc., sa zamerával na najvýznamnejšie udalosti týchto dvoch dejinných skutočností na vznik, formovanie, rozvoj a uchovanie súčasnej slovenskej národnej štátnosti

Slovenskej republiky, ktorá úspešne funguje už vyše dvadsaťdva rokov.

■ PONORY DO DEJÍN

Vstup do problematiky spolunaznania Slovákov a Maďarov na Gemeri v rokoch 1938 – 1945 v kontexte archívneho výskumu a oral history priblížil Mgr. Jozef Jakubovský, pričom spomenul mnichovský diktát, Viedenskú arbitráž a nasledujúce negatívne obdobie s ekonomicko-sociálnymi problémami, hospodárstvom a ostatnými slovensko-maďarské vzťahy v tých časoch. Mgr. Margaréta Vyšná v referáte Výchova a vzdelávanie z hľadiska samosprávnych kompetencií priblížila spracované poznatky o tejto sfére aj z hľadiska samosprávnych orgánov. RNDr. Ján Seman témou Miestne odbory Matice slovenskej na národnostne zmiešanom území poukázal na historické i súčasné východiská matickej práce a činnosti najmä na juhu SR. Príspevok Slovenské národnokultúrne pamiatky a slovenské obce na južnom Slovensku od prom. historika Jána Vrtielku stručne priblížil doc. Parenička, keďže to je materiál austrálskeho Slováka, ktorý sa dlhodobo

a precízne venuje problematike národnostných vzťahov a postaveniu Slovákov, štátneho (slovenského) jazyka, kultúrnych a ostatných súvislostí na slovenskom juhu.

■ PLODNÁ DISKUSIA

Príspevok historika PhDr. Pavla Mičianika, PhD., M. A., poukázal na potrebu venovať sa problematike negatívnych vzťahov Maďarov k Slovákom, keď boli prenasledovaní, vysídľovaní po pripojení južného Slovenska k horthyovskému Maďarsku po roku 1939 – aj preto si treba pripomínať Trianonskú mierovú zmluvu.

Na podujatí účastníci prijali vyhlásenie, ktorým sa Matica slovenská obracia na parlament, vládu, príslušné ministerstvá, ako aj na Združenie miest a obcí Slovenska v záujme riešenia problémov, ktoré ovplyvňujú život na jazykovo zmiešanom území. Účastníci konferencie ich vidia najmä v zanedbanej infraštruktúre, ale aj v nízkej úrovni informovanosti a vzdelanosti ako predpokladov pozitívneho rozvoja spoluzitia slovenských občanov a ich vzájomného rešpektovania sa.

VŠIMLI SME SI

Najnovší prejav prezidenta Českej republiky na výročnom Valnom zhromaždení OSN v New Yorku bol určite dobrým návodom pre svetové spoločenstvo, ako sa efektívne namiesto siahodlhých vyhlásení a štátnických „mudrovaní“ raz a navždy porátať s terorizmom.

Český prezident inšpiruje

„Aj tak pribúdajú vraždy, aj tak rastie násilie, aj tak sa ničia historické pamiatky. Terorizmus aj tak rastie,“ povedal prezident Zeman. Druhú politickú ilúziu odkryla hlava Českého štátu v redukcii teroristov iba na príslušníkov Islamského štátu. Pripomenul, že stále je tu Al-Káida, Taliban či Boko Haram. Ale na to médiá akosi zabúdajú, a nielen tie. Horšie je, že aj politici. V arabskom svete sa všeobecne vie, že tieto zoskupenia riadi Moslimské bratstvo. Kto však o ňom vie napríklad v Európe? O tretej ilúzii sa M. Zeman rozpravil viac: „Boj s terorizmom nemožno vyhrať klasickým spôsobom. Žiadne tanky, žiadne delostrelectvo,“ vyhlásil a navrhol zasiahnuť nervové centrá svetového terorizmu malými, presne riadenými útokmi pomocou moderných technológií – bezpilotných lietadiel, dronov a podobnej techniky. M. Zeman pritom opäť použil jeden zo svojich povestných bonmotov: „Som si istý, že tie stovky politických vyhlásení o potlačení terorizmu si Bagdádí (vodca Islamského štátu) prečíta, usmeje sa a zahodí ich.“

Miloš Zeman je určite politik kontroverzných vyhlásení so svojráznym nazeraním na takzvané „hodnoty“. Ale aj v prejave v OSN povedal veľmi racionálne myšlienky. Možno práve preto ho médiá ignorujú zo všetkých najviac.

(ib) – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Čo povedal Vladimir Putin na Valnom zhromaždení OSN Dnešnému svetu dominuje sebestvo...

„Sedemdesiate výročie Organizácie Spojených národov je dobrým dôvodom vrátiť sa k minulosti a pohovoriť si o našej spoločnej budúcnosti. V roku 1945 totiž krajiny, ktoré porazili nacizmus, spojili svoje sily s cieľom založiť pevné základy povojnového svetového poriadku,“ povedal prezident Ruskej federácie V. Putin na sedemdesiatom Valnom zhromaždení OSN.

Zameral sa najmä na víziu ďalšieho vývoja vzťahov v súčasnom svete. „Bude to svet, v ktorom namiesto timovej práce budú dominovať sebestvo, svet, v ktorom bude stále viac diktátu a menej rovnoprávnosti, menej skutočnej demokracie a slobody, svet, v ktorom namiesto skutočne samostatných štátov sa rozmnožia v podstate protektoráty, kontrolované zvonku. Čo je to štátna suverenita, o ktorej tu už kolegovia hovorili? To je v prvom rade otázka slobody, slobodnej voľby vlastného osudu pre každú osobu, pre národ, pre štát.“

V. Putin sa venoval aj situácii v krízových oblastiach sveta. „Politické a sociálne problémy v tejto oblasti boli zamiesené dávnejšie a ľudia tam, samozrejme, chceli zmeny. Ale čo sa stalo v skutočnosti? Agresívny vonkajší zásah viedol k tomu, že namiesto reformy boli štátne inštitúcie, ba i samotný spôsob života bezohľadne zničené. Namiesto triumfu demokracie a pokroku – násilie, chudoba, sociálna katastrofa a ľudské práva, vrátane práva na život, znehodnotené. Rád by som sa opýtal tých, ktorí vytvorili takúto situáciu: „Uvedomujete si aspoň teraz, čo ste urobili?“ Ale obávam sa, že táto

otázka ostane visieť vo vzduchu, pretože sa doteraz nezriekli politiky, založenej na sebaistote, presvedčení o svojej výnimočnosti a beztrastnosti.“

ČO INÍ NEPÍŠU

Vladimír PUTIN v OSN.

Pod zástavami takzvaného Islamského štátu už bojujú desiatky tisíc bojovníkov. Medzi nimi sú bývalí irackí vojaci, ktorí po invázii do Iraku v roku

2003 boli vyhodení na ulicu. Dodávateľom regrútov je aj Líbya, ktorej štátnosť bola zničená následkom hrubého porušenia Rezolúcie č.1973 Bezpečnostnej rady OSN. A teraz rady radikálov posilňujú aj členovia tzv. umierenej sýrskej opozície podporovanej Západom.

Vladimír Putin si nedával pred delegátmi VZ servítku pred ústa: „Najprv ich vyzbroja, vycvičia a potom títo prechádzajú na stranu takzvaného Islamského štátu. Vlastne samotný Islamský štát nevznikol na prázdnom mieste: už spočiatku si ho pestovali ako zbraň proti nežiaducim sekulárnym režimom.“ Stojí za to sa aspoň zamyslieť.

Veď prapôvodná funkcia médií spočívala vždy v tom, že poskytovali svojim čitateľom či poslucháčom alebo divákovi najširšie spektrum správ. Aby sa zamysleli, aby si spravili názor. Prirýchlo a nie na prospech občianskeho rozvoja civilizácie sme však rezignovali a uspokojili sme sa s tým, čo nám veľmi sofistikovane ponúkajú súčasné médiá. Tie však neslúžia občanom, ale moci. Žiaľ, finančnej i politickej.

Ján ČERNÝ

Foto: internet – zdroj: noviny.sk

Imigrantská časovaná bomba

Roman MICHELKO

Základnou charakteristikou diskusie okolo súčasnej imigračnej vlny je jej prvoplánovosť a neschopnosť, resp. neochota položiť si otázky prekračujúce horizont niekoľkých mesiacov či málo rokov. Inak povedané, dnes a denne sme krmení osudmi utečencov, ktorí utekajú pred vojnou. Množstvo skutočných, často srdce trhajúci príbehov však neodpovedá na dlhodobšiu perspektívu riešenia tohto problému.

Oficiálna verzia, ktorej však nikto neverí (asi ani tí, čo ju hlásajú), je, že utečenci ostanú v Európe len do čias, kým bude trvať vojna a po nej sa všetci vrátia do mierovej vlasti a s novým elánom budú budovať z ruín svoju Sýriu, Irak či Afganistan. Takéto teórie, samozrejme, neobstoja ani ako rozprávky pre dospelých. Dnes všetci dobre vieme, že abso-

lútna väčšina migrantov, ktorí sa dostanú do západnej Európy, ju už neopustia, ale postupne sa stanú plnoprávnymi občanmi so všetkými právami a s nárokmi – či už politickými, náboženskými a podobne.

A práve vtedy môže nastať problém. Nakoniec, netreba veci teoreticky modelovať, minimálne vo Francúzsku, ale aj v Británii či v Holandsku už máme jasné príklady, čo nastane. Je fakt, že väčšina z prvej generácie utečencov je viac-menej vďačná krajinám, ktoré ju prichýlili, a poväčšine sa voči týmto hostiteľským krajinám správa lojálne. Problémom tejto migrácie je, že je príliš masová, aby sa mohla rozriediť vo väčšinou spoločnosti, a navyše má jasnú a jednoznačnú tendenciu ku getizácii. Je málo pravdepodobné, že sa táto imigrácia premení

v taviacom kotle (melting pot) na nových európskych občanov, na novú generáciu, ktorá prijme hodnoty a životný štýl väčšinou spoločnosti, obohatí ju a bezproblémovo sa integruje.

KOMENTÁR

Môžeme očakávať presný opak. Na okrajoch veľkomiest sa vytvoria getá, v ktorých bude vyrastať vykorenená generácia s veľmi otáznou perspektívou. Je dosť pravdepodobné, že značná časť imigrantov sa len ťažko bude presadzovať na veľmi konkurenčnom trhu práce. Bude to o to ťažšie, že moderná poznatková spoločnosť vytvára relatívne málo pracovných miest s nízkou kvalifikáciou. Ponuka nízkokvalifikovanej pracovnej sily bude, naopak, veľmi veľká, čo logicky

bude viesť k ďalšiemu znižovaniu platov pri takýchto profesiách. Práve masívny prílev nízkokvalifikovanej pracovnej sily v relatívne krátkom čase vytvorí podmienky na nové masívne skupiny sociálne vylúčených komunit.

Následky potom budú jasné. Druhá a tretia generácia týchto migrantov, vyrastajúca zväčša v sociálno-patologickom prostredí, bude frustrovaná, vykorenená, neschopná uplatniť sa v danej spoločnosti, a teda veľmi náchylná na radikálne riešenia. Masová dostupnosť satelitných televízií či internetu, v ktorých radikálni imámi budú permanentne chrlieť oheň a síru na dekadentnú západnú spoločnosť, potom ľahko a masovo zradikalizuje migrantov druhej a tretej generácie. Následky budú jednoznačné. Vznikne relatívne masívna skupina moslimov hľadajúca svoju už takmer stratenú identitu, ktorí svoj hnev obrátia proti spoločnosti, ktorá ich prijala, ale nedokázala naplniť ich často nerealistické očakávania. Práve z týchto mladých mužov s európskym občianstvom, a teda aj s európskymi pasmi, sa stanú vhodné obete najradikálnejších islamistických skupín, ktoré môžu postupom času ohrozovať samotnú podstatu európskej civilizácie.

Nakoniec už dnes máme množstvo príkladov, že práve európski moslimovia tvoria značnú časť regrútov Islamského štátu. Ak si pritom uvedomíme, že moslimských migrantov striktne odmietajú bohaté a relatívne málo ľudnaté arabské štáty ako Saudská Arábia, Katar, Kuvajt či Omán, môže sa zdať, že jednostranná migrácia do Európy nie je ani tak náhoda, ale veľmi premyslený zámer. Korunu všetkému nasadila ponuka Saudskej Arábie, že bude v Nemecku financovať výstavbu dvesto mešít. Každý, kto pozná extrémne radikálny wahabistický islam, ktorý sa praktikuje v Saudskej Arábii, si vie veľmi ľahko domyslieť následky.

To, čo sa nepodarilo Mohamedovi a jeho nasledovníkom, teda kolonizovať srdce Európy, by sa mohlo za nepatrný zlomok nákladov podariť súčasným migrantom, finančne podporovaným extrémne konzervatívnymi despotickými monarchiami z Arabského polostrova. Je teda najvyšší čas, aby sa aj o tomto aspekte migračnej vlny začalo vážne diskutovať.

Šikovní doma chýbajú

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Približne pred štvrtstoročím sa zo slovenských základných škôl zo systému vzdelávania začali najprv vytrácať rôzne formy polyfunkčnej výučby, napríklad práca s drevom, kovom či pestovateľské práce. Zanikli tak princípy učenia praktických zručností vo všeobecnom vzdelávaní a pokračovalo to potom aj v zániku učebných odborov pre stredoškolsky vzdelaných technikov v zrušených strojárskych a stavebných podnikoch. V stredoškolskom aj vo vysokoškolskom vzdelávaní sa v súčasnosti uprednostňujú humanitné smery ako marketing, manažment, obchodovanie a iné nevýrobné odbory.

„Takto sme si v niekoľkých generáciách sami zlikvidovali záujem o výrobné odvetvia. Naše školstvo za posledné dve desaťročia vyprodukovalo množstvo neupot-

rebiteľných politológov, sociológov, environmentalistov, ekonómov, rôznych manažérov a analytikov na všetko možné.“ upozorňuje prezident Slovenskej asociácie stavebných dozorov a odborne spôsobilých osôb Ivan Pauer.

POZNÁMKA

V slovenskom stavebníctve akútne chýba celé spektrum remeselníkov, ako sú klampiari, tesári, kúrenári či murári. Naopak, slovenskí remeselníci sa úspešne uplatňujú v riadiacich a kontrolných funkciách na stavbách v zahraničí. Doma však chýbajú.

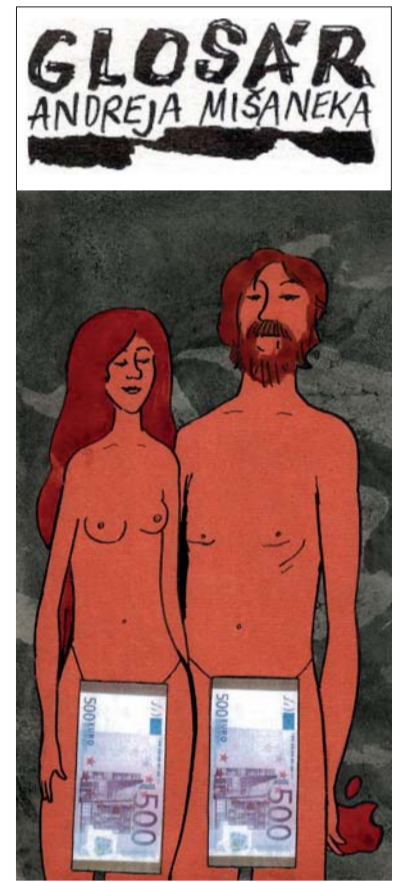
Prečo sa Slovensko zaradilo aktuálne na prvú priečku z pohľadu nezamestnanosti v skupine krajín Vyšehradskej štvorky a v rámci EÚ tiež patríme k štátom s najvyššou

nezamestnanosťou? Okrem iného aj preto, lebo nemáme dostatok ľudí, ktorí by boli nielen schopní, ale aj ochotní pracovať s potrebnou kvalifikáciou za nízke platy na miestach, ktoré sú k dispozícii. Šikovným patrí svet a doma ich potom niet, idú zarábať za hranice. Nezakrývame si oči pred faktom, že mnoho našich je v rámci Európy v pozícii ekonomických migrantov. Chcú sa mať lepšie, ako by sa mali, keby ostali doma. Na rozdiel od ekonomických migrantov či skôr imigrantov z arabských krajín Slováci idú von pracovať, zarábať, šetriť a zväčša aj podporovať svojich príbuzných, ktorí ostali doma. V rámci EÚ máme voľný pohyb pracovnej sily a slobodu pohybu.

Lenže aj pracovný trh sa v celej Európe následkom trva-

lej krízy zmenil najmä z hľadiska výšky zárobkov. V Česku sú ešte stále najvyššie zárobky spomedzi krajín Vyšehradskej skupiny. V priemere je to 726 eur v čistom mesačne. Približne o 60 eur menej zarobil vlni priemerne zarábajúci Slovák, keď čistá mzda bola oficiálne 665 eur. Nasledujú Poliaci s priemernou čistou mzdou vo výške 634 eur mesačne. Zaostávajú Maďari, ktorých priemerná čistá mzda vlni dosiahla len 532 eur.

Vlni slovenská ekonomika medziročne reálne vzrástla o 2,4 percenta a ďalšie zrýchlenie očakávajú analytici v tomto roku. Tempo rastu nášho HDP by mohlo prekročiť úroveň troch percent. Minulý rok náš rast nepatrí k najrýchlejším vo Vyšehradskej štvorky. Predbehlo nás Maďarsko aj Poľsko, Česko za nami o niečo zaostalo. Štatistický priemer však v reálnom živote neznamená pravdivé informácie o tom, z čoho si má náš pracujúci človek zabezpečiť slušný život. Aj preto naši ľudia chodia pracovať za hranice Slovenska, hoci by možno radšej pracovali a pritom aj slušne zarábali doma...

SPOZA OPONY

Tak ako tisíce Slovákov, športovcov, turistov, hudobníkov aj ja som neraz navštívil Barcelonu. Či už ako turista, alebo pracovne. Tak ako tisíce mojich krajanov aj mňa zaujalo, strhlo toto mesto, jeho atmosféra. A samozrejme ma zaujalo aj svojimi dejinami, okrem iného zápasom za identitu a jazyk. Našinec nemôže nemať záujem o tú časť Európy, kde bol zakázaný jazyk ešte dlho v XX. storočí. Aj v Barcelone, hlavnom meste Katalánska, ešte za generála Franca (zomrel v roku 1975) bola katalánčina zakázaná. Ba ešte teraz podávajú niektoré politické strany ústavné žaloby, aby čelili rozsahu vyučovania v katalánčine na školách v samotnom Katalánsku. V pol druhu miliónovej Barcelone sa okrem iného drží tradícia masového zborového spevu. Dakedy to bol jediný spôsob udržiavania katalánskeho jazyka, a samozrejme spolupatričnosti, katalánskej identity. Podobné to bolo za

sovietskych čias v pobaltských republikách, kde sa spievali takisto ľudové piesne na štadiónoch, lebo zbory mali niekoľko desaťtisíc členov!

Prečo sa sporím, hádam o slová

Dušan D. KERNÝ

Katalánsko priťahuje mnohých aj svojim protifašistickým republikánskym odbojom proti hitlerovským Nemeckom a mussoliniovským Talianskom podporovanému generálovi Francovi. Dodnes na trhu uprostred Barcelony nájdete zámerne zachované steny so stopami po guľkách či šrapneloch bômb. Sú to najpôsobivejšie pamätníky tohto druhu v Európe.

Katalánsko nevyhovovalo ani ľavicí všetkých odtieňov, prelomová kniha o pravej podobe stalinského režimu, kniha slávneho a dnes oslavovaného britského spisovateľa Georgea Orwella Hold Katalánsku, vyšla v češtine až v roku 1992 a v slovenčine v roku 2014. Katalánci sa nepretržite usilujú o autonómiu, presadili

vaného britského spisovateľa Georgea Orwella Hold Katalánsku, vyšla v češtine až v roku 1992 a v slovenčine v roku 2014. Katalánci sa nepretržite usilujú o autonómiu, presadili

ného dôchodku a platí štvrtinu všetkých španielskych daní. No zo štátnych výdavkov dostáva len desať percent.

Čitateľ sa môže oprávnené spýtať: no dobre, a čo

si ju v roku 1976 ako druhý najdôležitejší ústavný dokument po španielskej ústave. A pravidelne sa tak konajú voľby či referendá o tom, ako vyhlásiť nezávislosť Katalánska. Nezávislosť, ktorú samozrejme ústredná madridská vláda rázne odmieta. A tvrdí, že v prípade nezávislosti vypadne Katalánsko z Európskej únie a z eurozóny, zo spoločnej meny euro. Katalánsko má vyše sedem miliónov obyvateľov, je to šesťnásť percent všetkého obyvateľstva Španielska, tvorí vyše pätiny španielskeho hrubého národ-

nás do toho? A v tom je ten pes zakopaný. Mediá na Slovensku hovoria o voľbách a snahách Kataláncov ako o separatizme a separatistoch, málokto hovorí o hnutí za nezávislosť. Strana, ktorá nedávno vyhrala regionálne voľby, dostáva v slovenských médiách nálepku separatistickéj a v lepšom prípade nacionalistickej. Je to na Slovensku správne? Máme my, ktorí sme boli ešte nedávno separatisti, nacionalisti, anti-európania, nepriatelia európskej jednoty a integrácie, právo takto hovoriť? Nie je

to znevažovanie nášho vlastného postavenia a nedávnej minulosti? Nie je to napokon znevažovanie štátneho útvaru, ktorého sme občanmi a v mene ktorého sa podieľame na mnohom v európskej politike? Máme právo takto hovoriť o Kataláncoch ako separatistoch len za to, že chcú v podstate to isté čo my? Že majú to isté sebavedomie, čo sme mali my? Neznevažujeme vlastne sami seba, keď za to isté, čo sme urobili my a na čom dnes stojí slovenský právny poriadok, haníme Kataláncov? Nepluje časť medií na Slovensku týmto nálepkovaním do tej vody, z ktorej pijeme? Veď keď je požiadavka usilovať sa postupne a nezávislosť a členstvo v Európskej únii a eurozóna pre vyše sedemmiliónové Katalánsko separatizmom, nacionalizmom a rozbíjaním španielskeho kráľovstva, ako potom vysvetlíme vlastný pohyb v minulých desaťročiach? Isteže, nedá sa zakázať nálepka separatizmu a nacionalizmu v médiách, ale treba si uvedomiť, kto a prečo ju na Slovensku používa.

SEBAOBRAHA

Mzdy na Slovensku síce štatisticky rastú, ale veľmi nerovnomerne. Priepasť medzi najlepšie a najhoršie zarábajúcimi sa stále zväčšuje. Dokonca až štvornásobný môže byť rozdiel medzi najhoršie a najlepšie platenými profesiami. Najlepšie sú na tom samozrejme riadiaci zamestnanci a najmä osvedčení manažéri. Za nimi nasledujú špecializovaní technici a iní pracovníci s vysokou odbornosťou. Najnižšie mzdy poberajú pracujúci v zamestnaniach s nízkou úrovňou pracovnej zodpovednosti bez potreby špeciálnych zručností a vedomostí, teda v podstate pomocní a nekvalifikovaní zamestnanci. Vyplýva to z najnovších údajov Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktoré zbieralo prostredníctvom Informačného systému o cene práce (ISCP).

Priepasť sa zväčšuje

Medzi konkrétne zamestnania, ktoré sú najslabšie odmeňované, patria opatrovatelia či asistenti pre domácu starostlivosť o staršie osoby a zdravotne postihnutí. To je zároveň dôvod, prečo odchádzajú Slováci vykonávať rovnakú prácu do zahraničia. Napríklad v susednom Rakúsku zarobia podstatne viac. Dalším faktorom je, že fyzicky náročná práca u nás nie je docenená všeobecne. U najslabšie zarábajúcich sa mesačná mzda pri plnom pracovnom úväzku pohybuje na hranici od 427 eur po 534 eur. Z prieskumu vyplýva, že v Slovenskej republike zarába až šesťdesiatpäť percent zamestnancov menej, ako je vykazovaná priemerná mzda, naopak približne tretina zamestnancov má nadpriemerné mzdy.

Najlepšie platené sú, samozrejme, všetky zamestnania vo vedúcich a v riadiacich pozíciách. Okrem nich patria do tejto skupiny zamestnanci aj lekári špecialisti, finanční analytici, vývojári softvéru aj špecialisti v oblasti počítačových sietí. Tieto profesie zarábajú mesačne nad dvetisíc eur.

Slovensko má síce vysokú nezamestnanosť, ale aj paradoxne veľa voľných pracovných miest. Pritom tu chýbajú ľudia, ktorí by žiadané pozície obsadili. Z viac ako 360 tisíc evidovaných nezamestnaných na úradoch práce nemá vyše 220 tisíc Slovákov uvedenú ani kvalifikáciu. Pred zaradením do evidencie totiž nikde nepracovali. Obsadiť voľné pracovné pozície Slovámi je takmer nemožné. V súčasnosti často počujeme, ako zamestnávateľia bojujú s nedostatkom kvalifikovaných pracovníkov.

Pokiaľ v roku 2009 bolo evidovaných len približne tritisíc voľných pracovných pozícií, v súčasnosti je to až dvadsaťtisíc voľných miest. Počty pracujúceho obyvateľstva, schopného obsadiť žiadané pozície, sú však takmer nezmenené. Odborníci upozorňujú aj na problém priepastného rozdielu v tom, akých absolventov náš pracovný trh potrebuje a akí v súčasnosti vychádzajú zo škôl. „Spomedzi ľudí so základným vzdelaním je takmer polovica bez práce. Vysoká nezamestnanosť na Slovensku je totiž daná aj nedostatočným prepojením vzdelávacieho systému a trhu práce,“ potvrdzuje nedostatok koncepcie analytička Jana Glasová.

Podľa požiadaviek trhu stále narastá ponuka práce v automobilovom priemysle a k tomu pridruženej výrobe, ale aj v iných odvetviach strojárstva. Pracovné ponuky sú aj v oblasti ekonomickej administratívy a financií. Menej ich je v štátnej správe, čo však neznamená, že v nej pracuje málo úradníkov...

Robert LANDIS

V KDH sa búria proti manipulatívnym až nedemokratickým metódam Už to nie je hnutie, aké bývalo kedysi

Zhovárala sa Irena BERKOVIČOVÁ – Foto: autorka

Vystúpiť z KDH nemá zmysel. Dôležité je zabojsť o zmenu vnútri strany. Taký je odkaz člena strany Jozefa BAČU, predsedu KDK Centrum v Bratislave a šéfredaktora periodika Nové noviny Centrum.

• Vo svojom vyhlásení Vzburazdola v KDH z 22. septembra zdôvodňujete, že vzburazdola v KDH je nevyhnutná, ak má dôjsť k presadeniu myšlienok ľudovej politiky z obdobia vzniku hnutia, pretože udalosti ostatného obdobia potvrdzujú, že sa od nich vzdialilo. V čom konkrétne?

Otvorenosť a čitateľnosť hnutia pre ľudí zatienilo trvalé zabezpečovanie funkcií pre lídrov v KDH. Úplne sa vytratil život obyčajných pracujúcich občanov. To je vec, ktorú vnímajú najmä ľudia mimo KDH. Vo vnútri sa to prejavuje tak, že KDH neradiada na všetkých úrovniach schopní lídri, ale ľudia zabetónovaní vo svojich funkciách manipulatívnymi až nedemokratickými metódami. To znepokojuje nás radových členov a viacerí to riešia tak, že jednoducho z hnutia odídu. To však nie je riešenie. Vystúpiť z KDH nemá zmysel. Dôležité je zabojsť o zmenu vnútri strany. KDH musí byť kresťanským konzervatívnym hnutím, nie pokryteckou sektárskou mašinériou.

• V čom spočívajú tie „nedemokratické“ manipulatívne metódy? Máte s nimi skúsenosť vo vašom okrese v Bratislave?

Keď sme pred niekoľkými mesiacmi chceli zvoliť snem na okresnej úrovni KDH v Bratislave I. a odvolať vedenie, vedenie okresu rýchlo rozhodlo, že na snem nemôžu ísť delegáti podľa tradičného kľúča. Pôvodne to bolo jeden k piatim, teda v podstate za každých päť členov mohol ísť na snem za klub jeden delegát. Obávali sa, že ich prehlasujú delegáti z klubov žiadajúcich zmenu, a tak stanovili maximálny počet delegátov za jeden klub. Odvolali sme sa proti tomuto neférovému rozhodnutiu na Rozhodcovský súd KDH, ktorý však stanovenie limitu potvrdil. Stanovil tak, že z hľadiska členskej základne môže byť za každý miestny klub delegovaných na okresný snem v Bratislave I. maximálne päť delegátov, a to aj keby mal daný klub milión členov. Ďalšou vecou, ktorá dokumentuje netransparentnosť v riadení strany, je podľa nás to, že na opakované žiadosti o poskytnutie zoznamu členov

Jozef BAČA odhaľuje praktiky v bratislavskej organizácii KDH.

KDH dostávame od platených úradníkov KDH dlhodobo zamietavé stanovisko. Bránia nám tak v otvorenej a efektívnej spolupráci v rámci členskej základne KDH.

• Rozhodcovský súd KDH je najvyšší orgán na riešenie sporných otázok a na výklad stanov strany. Ak rozhodol, že na snem v Bratislave I. môže prísť za každý klub maximálne päť delegátov, nevytvorilo to precedens pre všetky snemy na rôznych úrovniach, vrátane celoslovenského, ktorý hlasuje o vrcholnom vedení strany?

Celoslovenský snem sa riadi inými ustanoveniami. Je však pravda, že toto rozhodnutie je precedensom, ktorý zablokuje aktívne kluby na celom Slovensku a podporí „zabetónovanie“ starých štruktúr v KDH.

• Tvrdíte, že situácia sa zhoršuje už dlhodobo, zmarený snem mal byť pred niekoľkými mesiacmi, teda nie je to bezprostredná príčina

vášho terajšieho vyhlásenia. Čo konkrétne vás k nemu viedlo?

Pre pár dňami vystúpil z KDH jeden z členov rozhodcovského súdu, ktorý sa zúčastnil na potvrdení rozhodnutia o stanovení maximálneho počtu delegátov na okresný snem. Vystúpil z KDH s odôvodnením, že sa v KDH uplatňujú manipulatívne až nedemokratické spôsoby. Hodnotíme to tak, že ak nešlo bezprostredne o jeho záujmy, tieto spôsoby vládnutia v KDH mu neprekážali. Keď sa to týkalo záujmov jeho a jeho okolia, rozhodol sa inak. A poslednou kvapkou bola Rada KDH, ktorá sa konala v sobotu 19. septembra. Vystúpil tam člen poslaneckého klubu KDH v Národnej rade SR. Rešpektujem jeho stanovisko, že nechce svoje názory z vystúpenia medializovať. On však vystúpil so zásadnou kritikou situácie v kresťanskodemokratickom hnutí. Som presvedčený, že problémy KDH by sa mali riešiť verejne, pred členmi a voličmi, nie za zatvorenými dverami. Sme za politiku otvorenú ľuďom. Nemáme čo skrývať.

• Nespokojní sú iba členovia KDH v Bratislave alebo sa to týka aj iných miest či regiónov?

Tým, že nemáme možnosť sa bez problémov informovať o sebe navzájom v členskej základni, zväčša sa dozvieme o tom, že niekto bol nespokojný až vtedy, keď vystúpi zo strany. Tak ako to urobil spomínaný člen Rozhodcovského súdu KDH, ktorý bol aj funkcionárom v okrese Topoľčany.

• Vaše výzvy na otvorenú diskusiu v KDH o metódach, ktoré vládnu v jeho riadiacich štruktúrach, už trvajú dlhšie. Napokon, dôsledkom nespokojnosti s politikou vlastnej strany bola reakcia viacerých členov KDH, ktorí sú poslancami v parlamente v tomto volebnom období. Čo si teda sľubujete od vašej výzvy Vzburazdola KDH?

Chceme motivovať ľudí, aby sa nebáli hovoriť otvorene, čo ich trápi, čo sa im nepáči. Aby sa nedali zastrašiť, ak im záleží na tom, aby sa hnutie vrátilo k otvorenej ľudovej politike. Naším cieľom nie je KDH rozbiť, ani z KDH vystúpiť. Naším cieľom je robiť v KDH skutočnú politiku otvorenú ľuďom, presadzovať otvorený a transparentný program tak, ako ho dlhodobo prezentujeme na stránkach nášho periodika.

• Neobávate sa, že verejná kritika KDH pol roka pred parlamentnými voľbami strane uškodí a zníži jej volebné preferencie?

Keď sa v KDH skutočne začne uplatňovať otvorenosť, férovosť a spravodlivosť, keď ľudia, ktorí tvrdo pracujú, nebudú mať neférovu podrážanú nohu zabetónovanými funkcionármi, prejavi sa to aj na volebných výsledkoch. Myslím si, že voliči nemôžu neceniť otvorenosť. Je to len na nás.

• Po skúsenostiach kritikov, dnes už bývalých členov KDH, predpokladáte, že budete mať odvahu a dosť síl na dlhobojný boj s tým, čo vás v strane znepokojuje? Neobávate sa, že aj vás zo strany vylúčia?

Môj zosnulý príbuzný v päťdesiatych rokoch čelil omnoho horším, nevyberavým hrozbám a nevzdal to, aj keď strávil dlhé roky vo väzení. Musel by som sa za seba veľmi hanbiť, keby som sa zľakol možného dosahu teraz. A aj keď vylúčia mňa, verím, že do KDH skôr alebo neskôr prídu noví mladí ľudia, ktorí presadia skutočnú otvorenú ľudovú neintrigánsku politiku.

O ČOM JE REČ

Túto glosu začnem citátom Drahoslava Machalu: „Pre mňa patrí obdobie, keď sme spolu s nadšenými slovenskými intelektuálmi budovali vlastný nezávislý štát, k najkrajším rokom môjho života. Prečo? Lebo som cítil nesmiernu zameranosť, cieľavedomosť, prežíval som denne pocit, že meníme sen Ľudovíta Štúra a celej jeho jedinečnej generácie na skutočnosť!“ Drahoš toto obdobie špecifikoval do rokov 1990 – 1993, teda od chvíle, keď prišiel do redakcie Slovenských národných novín a stal sa tak spolu so mnou redaktorom filiálnej bratislavskej redakcie. V Martine nulté čísla SNN popri svojich tajomníckych matičných povinnostiach pripravoval Tomáš Winkler. Tie začiatky boli trochu chaotické. Obnovenie Štúrových národných novín vymyslel Roman Kaliský, ten však od februára 1990 nastúpil do funkcie ústredného riaditeľa Slovenskej televízie. A tak odvážna myšlienka nemala na začiatku hlavného šéfa. Roman Kaliský nepochybné pri svojej predstave mal na mysli, že Slovenské národné noviny v duchu odkazu Ľudovíta Štúra stanú sa platformou pre budovanie samostatnej Slovenskej republiky. Myslím si, že

hlavná redakcia SNN mala byť najprv v Bratislave. Napokon sa začala formovať v Martine. Po nultých číslach sa v lete objavilo konečne prvé číslo Slovenských národných novín. Šéfredaktorom sa stal na návrh Tomáša Winklera Ivan Kučma. Noviny začali vychádzať ako dvojtýždenník

Splnený sen Ľudovíta Štúra

Peter ŠTRELINGER

s tým, že až sa personálne dobuduje redakcia, prejdú na týždennú periodicitu. Vydavateľom bola Matica slovenská. Sedeli sme vedno s Drahoslavom v kancelárii, ktorá patrila Dr. Pavlovi Vongrejovi, vedeckému pracovníkovi Matice, „majiteľovi faktov“, vynikajúcemu znalcovi diela Janka Kráľa a celej štúrovskej generácie. Popri ňom tam mal stoličku aj Miroslav Janek, novinár, redaktor mesačníka Slovensko, ktorý sa v tých mesiacoch venoval viac politike, neskôr sa stal veľvyslancom SR v Poľsku... Po prvých „demokratických“ voľbách, kde jednoznačne zvíťazila VPN, sa udiali personálne zmeny aj vo vedení Matice slovenskej:

predsedu výboru MS, scénografa a režiséra Viliama Grusku, ktorý na vlastnú žiadosť z funkcie odstúpil, vystriedal bývalý podpredseda „vlády národného porozumenia“ Jozef Markuš. Bolo to významné rozhodnutie, ktoré, ako sa neskôr ukázalo, poznačilo vývoj Matice slovenskej na

ďalších dvadsať rokov. Jozef Markuš navrhol v jeho neprítomnosti zvoliť za predsedu Matice na zasadnutí výboru MS ekonóm Hvezdoň Kočtúch. Markuš bol vtedy na odbornej stáži mimo územia Slovenska (v Nemecku?).

Rozbeh Slovenských národných novín prišiel pozvoľna. Netrvalo však dlho, kým si do týchto novín našli cestu vynikajúci novinári, spisovatelia, výtvarníci, muzikanti, ale aj politici. Naša filiálna bratislavská redakcia získala dve samostatné kancelárie na prvom poschodí na Františkánskej ulici. Ako som už napísal v jednej z predchádzajúcich glos, „génus loci“ tohoto miesta bol výnimočný:

hneď pod našou redakciou na prízemí bol priestranný refektár, kde sa konali zasadnutia výboru Matice slovenskej, ale aj významné politické stretnutia či kultúrne podujatia. A v pivnici zas bola známa Kláštorňa vináreň. Čas letel neobyčajne rýchlo. Popri článkoch, čo sme písali do novín, sme spolu s Drahoslavom Machalom vykonali v tom období rozbeh nesmierne veľa organizačnej práce: písali sme listy, oslovovali ľudí, verbovali spolupracovníkov. Zbližovala nás všetkých myšlienka národného povedomia. Aby sme zvýšili predajnosť novín, chodili sme do bratislavských ulíc a SNN predávali ako kolportéri. No ten skutočne najväčší rozmach prišiel až s príchodom Romana Kaliského, ktorý prestal v auguste 1990 byť ústredným riaditeľom STV. A na jeseň nastúpil k nám do redakcie SNN ako zástupca šéfredaktora, aby pokračoval v myšlienke obnovenia Štúrových novín po páde komunistického režimu. A za Romanom Kaliským – ako vždy na kvet – prichádzali do novín jeho priatelia, rovesníci, ale aj tí mladší. Noviny získavali nielen nových a nových prispievateľov, ale zvyšovali aj svoju kvalitu. Pravda, toto by nebolo možné bez podpory hlavnej redakcie v Martine, kde sa noviny vyrábali...

Štátne orgány urobili krok k úspornejšiemu a efektívnejšiemu bývaniu

Obnovu potrebuje najmä slovenský vidiek

Pozitívom uplynulého leta je nepochybne schválenie poskytovania dotácie na zateplenie rodinných domov, ktoré už bolo avizované dávnejšie. Kompetentné rezorty nespresnili ani podmienky na jej získanie, ani bližšie informácie. Nebola známa ani výška príspevku, ani obdobie, v ktorom sa môže realizovať. Situácia sa však prednedávnom zmenila, keď priamo ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja uviedlo presné kritériá, ktoré musí splniť žiadateľ.

Tibor B. HAČKO – Foto: internet

Po oboznámení sa s podmienkami rezortu môžeme konštatovať, že poskytovanie dotácie je skutočným príspevkom obyvateľom Slovenska a dopĺňa už osvedčené bezplatné cestovné. Najprv však niekoľko informácií, ako je to vlastne s bytmi a rodinnými domami na Slovensku.

■ AKO BÝVAME?

Posledné sčítanie obyvateľstva nám dáva presné čísla. Na Slovensku máme takmer dva milióny bytov, ktoré vlastní 1 776 698 obyvateľov, čo je 89,1 percenta celého bytového fondu. Medzi obývanými bytmi prevládajú vlastné byty v bytových domoch a byty vo vlastných rodinných domoch. Slováci majú v prevažnej miere byty s tromi obytnými miestnosťami, s obytnou plochou štyridsať až osemdesiat štvorcových metrov. Európske fondy sa cestou samosprávnych celkov, miest, mestských častí a správcov domov dostali veľmi skoro do hľadávky záujmu stavebných spoločností pri zatepľovaní bytových domov. Proces zatepľovania totiž prináša pri malých materiálových nákladoch vysoký finančný zisk. Samotná energetická úspora určite nebola motorom masívneho, neraz neestetického obalovania domov do polystyrénu. Schodišťa, suterény, výťahy ostali nedotknuté. Štátny fond rozvoja bývania tiež neprišiel s nijakým modelom, ako podporiť obnovu týchto spoločných priestorov a tak aj samotnú kultúru bývania.

■ VYŠE MILIÓŇ DOMOV

Čo sa týka rodinných domov, situácia celé desaťročia stagnovala. Donedávna bola nielen mimo záujmu štátu, ale nedostala sa ani do plánov obnovy bývania. Pritom Slovensko má vyše milión domov. Z toho je takmer deväťstošesťtisíc obývaných. Teda 84,6 percenta zo všetkých nehnuteľností. Väčšinu z nich, až deväťdesiat percent, tvoria rodinné domy. Tie

sú sústredené prevažne v malých obciach, ktoré majú od tisíc do dvetisíc obyvateľov. Ostatné sú v obciach od dvadsaťtisíc do päťdesiatitisíc obyvateľov. Nie sú to teda ani Košice, Žilina alebo Nitra, ale slovenský vidiek, ktorý potrebuje obnovu. Ozajstný rozvoj bytovej výstavby nastal až po roku 1946. Až 65,4 percenta z celkového počtu domov sa postavilo za štyridsaťpäť rokov, do roku 1990, pričom absolútnu prevahu tvorili domy, ktoré vlastní fyzické osoby – 87,5 percenta. Slováci teda jednoznačne bývajú vo svojich rodinných domoch z čias socializmu.

Čo sa týka neobývaných domov, v prevažnej miere sa uvádza, že sú to domy určené na rekreáciu. Tento bytový fond sa od roku 1990 ocitol na chvoste záujmu všetkých inštitúcií, okrem daňových úradov, ktoré prakticky každý rok upravujú dane smerom nahor. Bez opodstatnenia, keďže ich výmery sú nemenné. Energetické podniky nevyvíjajú nijaké aktivity na úpravu energetickej náročnosti pri starších rodinných domoch. Obce a doterajšie vlády tiež. Až teraz prichádza vládne uznesenie o dotácii na zateplenie aj týchto objektov. Nejde však len o samotnú pomoc pre majiteľov rodinných domov. Pozitívom tohto kroku je aj podpora malých a stredných podnikateľov, ktorým pribudnú

priame zákazky. Tie si budú vedieť sami riadiť bez veľkých spoločností typu Váhostav. Teda bez rizika.

■ BEZ RODIČOV

Takmer polovica – až štyridsaťosem percent Slovákov vo veku od dvadsaťšesť do tridsať rokov žije v jednej domácnosti so svojimi rodičmi. Ako vidieť, Slovensko je na jednej strane dostatočne „prestavané“, na druhej „lenivé“ riešiť svoju bytovú otázku. Totiž len desať percent mladých vo veku dvadsať až dvadsaťpäť rokov vlastní byt. S pribúdajúcim vekom počet vlastníkov prirodzene rastie a najvyšší podiel je vo veku päťdesiatšesť až šesťdesiat rokov – až päťdesiatšesť percent. Kde sa vzal teda problém riešenia bytovej otázky, keď máme prakticky rovnaký počet vlastníkov bytov aj domov? Sú aj rovnomerne rozmiestnené, lebo ich výstavba bola plánovaná. Rodinný dom najčastejšie obývajú majitelia vo veku štyridsaťšesť až päťdesiat rokov. Je ich o niečo menej ako vlastníkov bytov – štyridsaťsedem percent.

■ CENA DOMU

Stavba nového bežného rodinného domu stojí približne dvesto eur za štvorcový meter obštaného priestoru. Ak predpokladáme dvojpodlažný dom s malým suterénom

a obytným podkrovím na rovinatou pozemku s pôdorysnou plochou sto až stopäťdesiat štvorcových metrov, dostaneme sa k maximálnym nákladom stotridsaťpäťtisíc eur pri 3,5-metrovej konštrukčnej vnútornej výške. Samozrejme, ak dom postavíme vlastnými silami.

Vládna dotácia chce aj takto upriamiť pozornosť všetkých vekových kategórií na zatepľovanie rodinných domov a hľadanie schodnejších riešení bývania pre mladých. Predtým, ako si však požiadame o dotáciu, spravme si analýzu žiadateľov o hypotéku. Úspešní žiadatelia sa vydávajú buď cestou rekonštrukcie, alebo od základov úplne novej výstavby. Manželské páry dominujú vo všetkých regiónoch Slovenska pri žiadostiach o hypotéku. V Poprade je to dokonca až šesťdesiatdva percent zo všetkých. Muži častejšie žiadajú o hypotéku ako ženy – až šesťdesiat percent a ich priemerný vek je tridsaťdeväť rokov. V Bratislave prevládajú slobodní žiadatelia, tí dokonca porazili manželské páry.

■ RADY ŽIADATEĽOM

Celkový objem financií, určený na dotácie na zníženie energetickej úniky v rodinných domoch, by mal byť tridsať miliónov eur. Presná suma ešte nie je definitívne stanovená, ale už vieme, že od 1. januára 2016 sa môžu hlásiť žiadatelia s požiadavkou na získanie finančného príspevku. Žiadať o príspevok sa môže rovnako pred aj po zateplení, takže každý žiadateľ má šancu vybrať si pre seba vyhovujúcejší modus.

Najdôležitejšou informáciou pre mnohých je výška príspevku, ktorú môžu žiadatelia získať. Vláda nastavila hornú hranicu až na sumu šesťtisícpäťsto eur. Tú však samozrejme väčšina domácností nezíska. Presná výška dotácie sa bude vypočítavať podľa niekoľkých kritérií, medzi ktorými nebude chýbať najmä vek domu. Pozitívom je, že kritériá spĺňa väčšina domov na Slovensku. Hlavné kritériá na získanie príspevku sú:

- objekt sa začal využívať desať rokov pred žiadaným zateplením, je na území SR a slúži len na bývanie, celková plocha je stopäťdesiat štvorcových metrov pri jednom poschodí alebo dvestopäťdesiat štvorcových metrov pri dvoch poschodiach, na zateplenie nesmela byť predtým poskytnutá dotácia zo ŠFRB.

nervové ochorenia, ženské choroby, choroby žliaz s vnútornou sekréciou a porúch látkovej výmeny (cukrovka, obezita), choroby z povolania.

■ KAŽDOROČNÉ NOVOTY

Kúpele sa dynamicky rozvíjajú, každým rokom niečo nové pribudne. K Balnea Grandu a ku kúpeľnému domu Manín pribudli kúpeľné domy Caritas a Veritas, Balnea Grand sa prestaval, prerobila sa aj stará budova kúpeľného domu Salus, pribudlo päťdesiatosem slnečných kolektorov, jazierko s vodopádom, obnova chodníkov, nové osvetlenie, oddychové zóny, prestaval sa hotel Salvator, pribudla úžasná Soľná jaskyňa, obsahujúca soľ z Mŕtveho mora. Všade je bezbariérový prístup, pre klientov sú k dispozícii aj bezbariérové izby, ba dokonca aj Informačný spravodaj Kúpeľov Nimnica.

Treba sa poďakovať celému vynikajúcemu kolektívu, ktorý tu pracuje, zvlášť Dr. Halmešovi, Mgr. Pavlíkovi, Ing. Michalovi, Mgr. Jamborovej a ostatnému personálu lekárov a sestier, pracovníkom jedálne a technickému personálu. Robia to výborne!

Na záver kritika Národnej diaľničnej spoločnosti, ktorá už štyri roky ani na podnet Kúpeľov Nimnica nevie umiestniť orientačnú tabuľu od výjazdu z Beluše a aj zo žilinského smeru. Ľudia, ktorí majú záujem kúpele navštíviť, doslova blúdila, a stačilo by tak málo. Na smer Piešťany a Trenčianske Teplice svietia veľké nadrozmerne tabule, aj keď ich každý pozná, ale výjazd smer Púchov, Nimnica nie je označený...

Kúpele Nimnica sú najmladšie balneoterapeutické zariadenie

Málo známa a nedocenená perla

Neraz konštatujeme, aké prírodné krásy, pamätihodnosti i „blahodárnosti“ máme doma a mnohí o tom ani nevedia. Že sa radíme medzi krajiny s rozvinutým kúpeľníctvom, to je známe. No menej ľudí už vie, že Kúpele Nimnica sú našou minerálnou perlou. Sú to naše najmladšie kúpele, nachádzajú sa v Trenčianskom kraji v údolí rieky Váh medzi Považskou Bystricou a Púchovom pri veľkom vodnom diele Priehrada mládeže.

Text a foto: (se) – Z podkladov Ladislava FÁBRYHO

Kúpele Nimnica na brehu vodného diela Priehrada mládeže.

V prvých rokoch sa nazývali Nosice. Kúpele ležia na úpätí výbežku Javorníkov v nadmorskej výške asi tristo metrov na slnečnom svahu, ktorý sa zvažuje k rozľahlému umelému jazeru. Zrkadlo jazera a okolité listnaté a ihličnaté hory tvoria nevšedný rámcový kúpeľov a vytvárajú krásnu prírodnú scenériu.

■ LIEČIVÝ PRAMEŇ

Základy Nimnických kúpeľov boli položené po tom, ako v roku 1953 pri hĺbení základovej jamy priehradného múra pod hladinou Váhu objavili vodu, ktorá bola čistá, slaná a šumela. Pri hydrogeologickom prieskume sa zistilo, že voda sa vyznačuje vysokou koncentráciou minerálnych látok a navyše

obsahuje aj voľný kyslíčnik uhličitý. Liečivé účinky sa prejavili u pracovníkov priehrad, ktorí ju pili, a po jej zdravotnom overení sa Nimnica stala známa vodou, ktorá má priam zázračné účinky na ľudský organizmus.

■ VAJDOVA ZÁSLUHA

Hlavným iniciátorom myšlienky využiť túto vodu pre ciele kúpeľníctva bol tamojší lekár MUDr. Jozef Vajda, otec známeho slovenského herca. Napriek nie malým technickým ťažkostiam napokon 1. apríla 1959 kúpele vznikli a o päť mesiacov neskôr boli s kapacitou šesťdesiatich lôžok uvedené do prevádzky. Pramene sú alkalické kyselky s teplotou 10 – 15 °C, stredne až silne mineralizované, minerálna voda obsahuje sodík, draslík, horčík, železo, vápnik, chlór, jód a voľný oxid uhličitý. Využíva sa na pitnú a inhaláciu liečbu, ako aj na vaňové a uhličité kúpele, ktoré sa kombinujú s ďalšími procedurami. V kúpeľoch sa liečia onkologické ochorenia, netuberkulózne ochorenia dýchacích ciest, choroby pohybového a tráviaceho ústrojenstva,

BESEDNICA

Na začiatku divadelnej a koncertnej sezóny v Európe a v tieni 51. Bratislavských hudobných slávností u nás akosi zapadla práve taká veľkolepá, ako aj výnimočná udalosť. Odohrala sa v Mnichove, v hlavnom meste desaťmilionovej nemeckej spolkovej krajiny Slobodný bavorský štát. Nastúpil tam nový šéfdirigent Mnichovskej filharmónie. Sezóna sa začala uvedením Mahlerovej 2. symfónie c-moll. Je nazývaná aj Vzkriesenie. Je to skladba pre veľký, veľmi veľký orchester.

Veľkolepá udalosť

Mimoriadna je rozmanitosť a rozsah použitých nástrojov, je ich celá škála, v závere organ. Je to skladba pre zmiešaný zbor, soprán a alt. V celej tej rozmanitej škále hudobných farieb je nasadený hlavný a vedľajší orchester – všetko teda vyžaduje aj mimoriadne dirigentské úsilie. Poslucháč má čas vychutnávať si túto najdlhšiu Mahlerovu symfóniu celých deväťdesiat minút.

Je to teda mimoriadna udalosť stredoeurópskeho hudobného života, a mnichovského osobitne. Prišla celá honorácia mesta, nielen terajší, ale aj predchádzajúci primátor mesta. Ako vieme, v Bavorsku, kde tradične kraľuje desaťročia kresťansko-sociálna strana (CSU), v jeho hlavnom meste sú primátory z radov sociálnej demokracie. Prečo je mnichovský koncert osobitne zaujímavý? Nejde len o senzáciu, výnimočnosť hudobného života a uvádzania Mahlerovho diela, ale aj o celkové pozadie. Meno nového šéfdirigenta, ktorý uviedol v novom poňatí Mahlera, je totiž Valerij Gergijev.

Je to svetoznáme meno, v hudobnom svete zvlášť. Odborný ohlas mnichovského otváracieho koncertu o tom presvedčivo svedčí. Ale médiá zaujmajú najmä názory tohto dirigenta, šéfa preslávenej petrohradskej Mariinky. Podobne ako voči olympiáde v Soči viedla sa aj proti Gergijevovi kampaň, ktorá bola súčasťou protiruského ťaženia v otázke práv gayov, LGBT vôbec. Od Gergijeva požadovali, aby sa kategoricky postavil proti prezidentovi Putinovi a ostro kritizoval v zahraničí politiku Ruskej federácie. Organizovala sa podpisová kampaň, aby nedostal miesto šéfdirigenta v Mnichove. Bol terčom tvrdej kampane.

Gergijev to všetko odmietal. Je to nielen sebavedomý umelec, občan Ruskej federácie, ale aj hrdý Kaukazec. Hrdý, sebavedomý a sebaistý Oset z Vladikaukazu. Demonštroval to výnimočným hudobným podujatím, ktoré vošlo do dejín. Po prepade Južného Osetsku Saakašviliho jednotkami a zničujúcim raketovým útokom na nočné civilné Cchinvali, hlavné mesto Južného Osetsku, v roku 2008, usporiadal so svojím orchestrom svetového mena koncert priamo na cchinvalských ruinách. Odvtedy, čo hral iný svetoznámy Rus Rostropovič pri zrútennej berlínskej stene, je to úplne ojedinelý umelecký protest proti násilium a vojne. Gergijev bol vtedy dirigentom Londýnskej filharmónie a hostujúcim dirigentom Metropolitnej opery v New Yorku. Ešte nikdy neznela uprostred ruin zbombardovaného mesta Čajkovského piata symfónia a Šostakovičova 7 symfónia, známa aj ako Leningradská. Je to koncert na počesť ruských a osetských obetí a na oslavu ruského zásahu, pretože vojnu začala brutálna agresia z gruzínskej strany, zdôvodňoval to vtedy V. Gergijev.

(ddk)

Čína si pripomína sedemdesiate výročie víťazstva nad japonskou agresiou

Súdržnosť a vitalita v dobrom aj v zlom

Číňania takmer dvetisíc rokov stavali svoj múr, aby ich ochránil pred vpádmi Hunov. Dnes ho pozná každý školák. Čína je jedným z najväčších štátov sveta a s 1,3 miliardy obyvateľov predstavuje najľudnatejší štát na zemi. Krajina zo dňa na deň mení tvár. Jej mestá vynikajú modernou architektúrou, skvelou infraštruktúrou. Razantne vstupuje medzi najväčšie ekonomiky sveta. Ako Slovensko spolupracuje s touto svetovou veľmocou, sa zhovárame s veľvyslancom Čínskej ľudovej republiky v SR Panom WEIFANGOM.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Rudolf ZELENAY

Čínsky veľvyslanec WEIFANG oceňuje čínsko-slovenské vzťahy a spoluprácu.

• **Oslavy sedemdesiateho výročia víťazstva Číny nad japonskou agresiou a víťazstva nad fašizmom sa v Pekingu niesli vo veľkom štýle. Pri tejto príležitosti Veľvyslanectvo ČLR v SR pripravilo rad podujatí, na ktorých prezentovalo svoju históriu a kultúru. Aký bol o ne záujem?**

Čína a Slovensko sú obeťami fašistickej agresie a zároveň víťazmi svetového boja proti fašizmu. Začiatkom mája a koncom augusta sa na celom Slovensku uskutočnil rad podujatí pri príležitosti sedemdesiateho výročia víťazstva nad fašizmom a sedemdesiateho prvého výročia Slovenského národného povstania. To je dôkazom toho, že máme stále živé spomienky na katastrofy spôsobené agresiou a túžime po obrane plodov svetového víťazstva nad fašizmom a ťažko dosiahnutým mierom. Preto koncom augusta a začiatkom septembra tohto roku usporiadalo naše veľvyslanectvo v rámci výročia víťazstva čínskeho národa nad japonskou agresiou a svetového víťazstva nad fašizmom veľkolepú výstavu a filmový týždeň, ktoré si získali podporu nielen Ministerstva kultúry SR, ale aj pozornosť slovenských priateľov a širokej verejnosti. Vyvolali súcit a empatiu a boli pozitívne hodnotené.

• **Čína je rozlohou jedným z najväčších štátov sveta. Žije v ňom vyše 1,3 miliardy obyvateľov rozličných národností. A predsa navonok pôsobí ako homogénny, konsolidovaný štát. Prezradte recept, ako sa dá dosiahnuť pokojné spoločenstvo takého množstva ľudí? Čo ich spája?**

Čína je hodnotová multietnická krajina. Okrem najväčšej etnickej skupiny Han (deväťdesiatštyri percent) ju tvorí ďalších päťdesiatpäť menších, vrátane Mongolov, Huiov (čínskych moslimov), Ujgurov (čínskych moslimov) a Tibeťanov. Z historického hľadiska sú všetky etnické skupiny žijúce na čínskej pôde vzájomne závislé a komunikačne prepojené. Postupne sa vyvinuli do pluralitného čínskeho národa so spoločnou históriou, s osudom a s kultúrnymi hodnotami. Európania si často pri pohľade zvonku myslia, že čínska kultúra je jednotná. No ona je veľmi diverzifikovaná a pestrá. V skutočnosti sa koncept moderného národného štátu dostal z Európy do Ázie a Čína iba koncom

19. storočia. Lenže dávno predtým pod vládou jednotnej centrálnnej dynastie mali všetky etnické skupiny za sebou vyše dvetisíc rokov spoločnej histórie, integrácie, komunikácie a spolužitia. Pýtali ste sa na recept dosiahnutia pokojného spolunažívania 1,3 miliardy obyvateľov Číny. Myslí si, že spočíva najmä v jedinečnej kultúre a histórii spolužitia a symbióze čínskeho národa pozostávajúceho z hanskej, tibetskej, ujgurskej a ďalších etnických skupín. A že všetky čínske etniká spájajú vlastný osud s osudom celého čínskeho národa a krajiny. Tým vytvárajú pevnú komunitu národného osudu. Keď 1,3 miliardy ľudí spoločne dýcha a zdieľa dobré aj zlé časy, tak zdieľa aj silnú súdržnosť a vitalitu.

• **Napriek svojej veľkosti bola Čína v minulosti objektom dobyvateľov. Ktoré obdobie považujete za najsmutnejšie v jej histórii?**

História čínskeho národa je pestrá a veľkolepá, ale aj plná nešťastia. V minulosti bola Čína dlhodobo jednou z najsilnejších krajín sveta s mierumilovným ľudom. Ctili myšlienky „mier je nadovšetko“, „súdržnosť so susednými krajinami“, „harmónia a mier vo svete“ a nezanechal nijaké záznamy o kolonializme voči inej krajine. Ale ako ste povedali, v minulosti bola Čína veľakrát obeťou zahraničnej agresie, okupácie a to najmä od roku 1840 do roku 1945. V tom čase Čínu napadlo osem imperialistických mocností, zdecimovali ju a uvrhli do poroby a bezprecedentnej krízy. Invazívna vojna japonských fašistov v Číne od septembra 1931 do septembra 1945 spôsobila najväčšiu katastrofu čínskeho ľudu. Japonsko okupovalo takmer 1,6 milióna kilometrov štvorcových územia nášho štátu. Priamo a nepriamo bolo do vojny zapojených vyše štyristo miliónov obyvateľov, pričom priamo ekonomická strata predstavovala viac než sto miliárd amerických dolárov a nepriama vyše päťsto miliárd. Vyžiadala si tridsaťpäť miliónov vojenských i civilných obetí. Po obsadení mesta Nanjing japonská armáda za štyridsať dní zmasakrovala vyše trisťtisíc neozbrojených nevinných ľudí. Toto je najväčšia tragédia, aká sa udiala čínskemu ľudu v modernej histórii a je zároveň najtemnejšou stránkou modernej vojenskej histórie ľudstva.

• **Po roku 1989 sa Čína vybrala budovať svetovú veľmoc. V minulom roku sa dokonca stala vedúcou ekonomikou sveta a predbehla Spojené štáty americké. Najnovšie informácie avizujú, že „v súvislosti s poslednými udalosťami je očividné, že Rusko a Čína vytvárajú pevný zväzok na ceste k „dedolarizácii“ sveta. USA sú tým mimoriadne znepokojené, pretože stratia kľúčové pozície vo svetovom obchode a postavenie svetového lídra“, uvádza turecký portál T24. Čo si o tom myslíte?**

Ďakujem za pozitívny komentár k úspechom čínskeho rozvoja. Chcel by som však zdôrazniť, že už v roku 1978 Čína prijala politiku reforiem a otvárania sa svetu. Uvoľnila sa výrobná sila, bol dosiahnutý rýchly ekonomický rozvoj, zlepšila sa životná úroveň ľudí a celková národná sila a ekonomika sa neustále rozrastajú. V roku 2014 dosiahol HDP Číny po prvýkrát vyše tisíc miliárd amerických dolárov, čím sme sa stali druhou najväčšou ekonomikou na svete po USA. Ako ste spomínali, Čína sa stala najväčšou ekonomikou vo svete, čo je v súlade s výsledkami MMF pri použití kontroverzných metód porovnávania parity kúpnej sily (PPP), čo však ešte úplne nedokazuje, že čínska ekonomika už predbehla americkú. V skutočnosti je medzi kvalitou a efektivitou ekonomického rastu a hodnotami HDP na obyvateľov Číny a USA stále značný rozvojový rozdiel. V súčasnosti sa tendencie multipolárneho sveta a ekonomickej globalizácie rýchlo rozvíjajú a krajiny sa stali vzájomne závislými. Čína ide neochvejne cestou mierového rozvoja, nasleduje stratégiu otvárania sa, prospešnú pre všetkých. S osobitným dôrazom na budovanie nového typu vzťahu medzi (veľmocami) Čínou a USA, so vzájomným rešpektom, s prospechom a kooperáciou v jadre. Cieľom rozvoja Číny nie je prekonať USA. Tak ako je pre ekosystém veľmi dôležitá diverzifikácia, veríme, že v rámci rozvoja ľudskej civilizácie a svetovej ekonomiky sú diverzifikácia a multipolarita prospešné pre rozvoj ľudskej spoločnosti.

• **Nedávno začal čínsky akciový trh klesať a nastalo prudké oslabenie kurzu RMB. Svetové médiá vyjadřili znepokojenie nad tzv. efektom prelievania spo-**

malenia rastu čínskej ekonomiky a zníženia výmenného kurzu RMB (skrátka čínskej meny). Aká je súčasná čínska hospodárska situácia a kurzová politika?

Na vašu otázku odpovedal už premiér Čínskej ľudovej republiky Li Keqian na 9. ročníku letného fóra Davos, ktorý sa uskutočnil v čínskom meste Dalian. V súčasnosti je oživenie svetovej ekonomiky veľmi slabé a mnoho medzinárodných organizácií znížilo svoje očakávania týkajúce sa globálneho hospodárskeho rastu. Čínska ekonomika je úzko spojená so svetovým trhom, preto nemôže byť neovplyvnená slabou situáciou globálnej ekonomiky. Momentálne je vo fáze prestavby. Z extenzívneho modelu rastu vo výrobnom sektore prechádza na intenzívnejšiu výrobu a vzdáva sa nadmerného spoliehania sa na investície pre väčšiu vyváženost medzi spotrebou a investíciami. Toto je veľmi bolestivý a náročný proces, počas ktorého bude ekonomický rast nevyhnutne kolísat. Ide o bežný jav v období transformácie. Napriek spomalenému rastu svetovej ekonomiky dosiahol čínsky ekonomický rast v prvom polroku 2015 obdivuhodných sedem percent, čo je najviac spomedzi hlavných svetových ekonomík. Keďže ide o rast na vysokej báze desať triliónov amerických dolárov, znamená to, že rast je v skutočnosti vyšší ako v minulosti dvojciferný a v rovnakej hodnote ako HDP Švajčiarska, dvadsiatej najväčšej ekonomiky sveta. Terajšia reforma výmenného kurzu RMB sa konala z dôvodu zlepšovania mechanizmu chodu trhu. Aktuálne oslabenie trhu nie je výsledkom vládnych regulácií, ale samoregulácie trhu. Čína v minulosti aj v prítomnosti čelí tlaku za nadmerné zhodnocovanie koša mien voči čínskej mene. Terajšie kolísanie výmenného kurzu RMB je iba voči americkému doláru. Obojsmerná fluktuácia RMB je normou. Čínska ekonomika udržiava stabilný a rýchly rast, má dostatok devízových rezerv a množstvo hospodárskych regulácií. Neexistuje nijaký dôvod pre dlhodobé oslabenie RMB, ktorý zostane stabilný, na rozumnej a vyváženej úrovni. Úpravy a reformy čínskej menovej politiky berú plne do úvahy záujmy všetkých strán. Čína sa môže iba prostredníctvom trhov orientovaných reforiem prispôbiť novým ekonomickým normám a zachovať finančnú stabilitu. Posilniť dovoz a zahraničné investície a prispieť k rastu svetovej ekonomiky cez kvantitatívne uvoľňovanie v ešte väčšej miere. Čína je výrobná krajina, nie finančná, a RMB nie je svetová rezervná mena. Vedľajšie efekty zmien kurzu RMB sú s americkým dolárom neporovnateľné.

• **Čína dosiahla veľké úspechy v budovaní stavieb infraštruktúry. Ako postupuje projekt železničného spojenia Európy s Pekingom cez územie Ruska?**

Projekt vysokorychlostnej železnice Peking – Rusko (Moskva) predstavuje míľnik strategickú iniciatívu „Jedno pásmo, jedna cesta“. Obe strany mu prikladajú veľký význam. Pokračuje veľmi dobre a očakáva sa, že bude dokončený pred rokom 2018. Železnica sa po dokončení stane hlavnou linkou pre vysokorychlostnú dopravu cestujúcich z Číny, Ruska a celej Eurázie. Západná časť železnice vedie na európsky kontinent cez vysokorychlostné železnice Moskva – Petrohrad a Petrohrad – Helsinki. V rámci strategickú iniciatívu „Jedno pásmo, jedna cesta“ Čína oficiálne otvorila osem stredoeurópskych železničných spojov pre priamy prístup do Európy cez východné, stredné a západné medzinárodné kanály. Slovensko sa tiež nachádza na európskej križovatke pozdĺž Hodvábnej cesty. Existuje veľký potenciál pre spoluprácu medzi Čínou a Slovenskom v rámci iniciatívy „Jedno pásmo, jedna cesta“. Veríme, že príslušné orgány oboch strán budú

v týchto oblastiach spolupracovať a aktívne sa podporovať.

• **Vaša krajina úzko spolupracuje s krajinami strednej a východnej Európy (SVE). Je ich šestnásť, vrátane Slovenska. Existujú dohody so Slovenskom na konkrétnych projektoch?**

V roku 2012 vytvorila Čína so šestnástimi krajinami strednej a východnej Európy, vrátane Slovenska, novú platformu pre multilaterálnu a bilaterálnu spoluprácu. Nazýva sa Spolupráca medzi Čínou a krajinami strednej a východnej Európy a je tiež označovaná ako „Spolupráca 16+1“. Toto vnieslo nový impulz do rozvoja spolupráce vo všetkých oblastiach medzi Čínou a SVE. Od 21. do 23. septembra sa na Slovensku uskutočnilo II. sympóziom CN+SVE na podporu inovácií, technologickej spolupráce a medzinárodného transferu technológií v SR, čo je prvé podujatie organizované Slovenskom v rámci „Spolupráce 16+1“. Slovensko je dlhodobým štvrtým najväčším obchodným partnerom Číny v SVE a podľa čínskych štatistík je jedinou krajinou spomedzi krajín SVE, ktorá má kladnú obchodnú bilanciu s Čínou. V rámci podpory spolupráce „16+1“ Čína a Slovensko dosiahli rýchly rozvoj v oblasti obchodu, investícií, energetiky a infraštruktúry. V roku 2014 vstúpili čínske spoločnosti China South Locomotive Group (CSR Corporation) a China Aerospace Science and Industry Haiying Group (CASC Hiwing Aviation General Equipment) do výroby autodiélov na Slovensku s celkovou investíciou stodesať miliónov eur a vytvorili tisíc pracovných miest. Čínska spoločnosť Huaxin Energy Group (CEFC) získala desať percent akcií spoločnosti J&T formou zvyšovania kapitálu a očakáva sa, že v budúcnosti sa podiel akcií zvýši na tridsať percent. To bude dôležité pre finančnú a akciovú investičnú spoluprácu medzi našimi štátmi. Súkromná čínska spoločnosť FLAMEshoes momentálne investovala okolo desať miliónov eur do otvorenia továrne na výrobu obuvi na východnom Slovensku, kde je vysoká nezamestnanosť. Tým vytvorila vyše sto pracovných miest a v budúcnosti ich môže zvýšiť až na dvesto. Čínsky výrobca LED displejov LEYARD EUROPE tiež plánuje investovať do továrne na východe Slovenska a vytvorí sto pracovných miest. Veríme, že v rámci ustavičného prehľbovania spolupráce medzi Čínou a krajinami SVE bude investičná spolupráca medzi Čínou a Slovenskom ešte úspešnejšia.

• **Vlani sme si na Slovensku pripomenuli šesťdesiate piate výročie nadviazania diplomatických stykov s ČLR. Aké sú v súčasnosti naše vzájomné vzťahy?**

Medzi Čínou a Slovenskom je tradičné priateľstvo a šesťdesiate piate výročie nadviazania diplomatických vzťahov poskytlo významnú príležitosť na prehĺbenie spolupráce vo všetkých oblastiach medzi oboma krajinami. V tomto roku navštívili Čínu podpredseda vlády a minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslav Lajčák, predseda parlamentu SR Peter Pellegrini a podpredseda vlády a minister financií SR Peter Kažimír. V novembri tohto roka je na návštevu Číny a na štvrtý samit predsedov vlád formátu CN+SVE pozvaný premiér Robert Fico. Výmena na najvyššej úrovni medzi oboma krajinami má veľký význam pre posilnenie vzájomnej politickej dôvery a na podporu bilaterálnych vzťahov. Okrem častej výmeny na najvyššej úrovni dosiahla tohtoročná spolupráca medzi oboma krajinami v oblasti obchodu, investícií, vzdelávania, vedy a techniky tiež mnoho plodných výsledkov. Verím, že v budúcnosti sa vzťahy medzi Čínou a Slovenskom na základe tradičného priateľstva dostanú do novej etapy komplexného a rýchleho rozvoja.

Príkladný odkaz sochára Jána Kulicha ponad našku súčasnosť

Verše v hmote vo Zvolenskej Slatine

Dušan MIKOLAJ – Foto: autor

Keď som zastal pred nedávno otvorenou Galériou Jána Kulicha vo Zvolenskej Slatine, spomenul som si na rodičovský dom sochára Vladimíra Kompánka v Rajci, na vilku maliara Ernesta Zmetáka nad Bratislavou neďaleko Slavína, na rad susediacich obytných ateliérov Galandovcov na bratislavskej Drotárskej ceste. Títo a ďalší umelci na iných miestach zanechali v nich diela, prostredníctvom ktorých sa mohli stať trvalými objektmi sprístupňujúcimi odkazy na ich život a tvorbu verejnosti.

Umenie majstra Jána Kulicha je nesporné a nespochybniteľné.

Galéria v podpolianskom kraji je na Slovensku prvým príkladom toho, ako na to myslel sám umelec už za svojho života a povezm, že viedol aj svojich potomkov k tomu, aby sa stali starostliví opatrovatelia tohto dedičstva. Tým, čo poznajú tvorbu Jána Kulicha, netreba zdôrazňovať jej národné poslanstvo a umeleckú kvalitu presahujúcu ponad priestor Slovenska, v ktorom vznikali. Nemá preto zmysel laicky obťažovať umelca pred tými, čo ho už štvrtstoročie mediálne odpisujú ako nomenklaturný káder totalitného režimu.

■ PILIERE A KLENBY

Cez tieto umelo a zaujato upchaté kanály sa nedočítate nič o tom, že absolvoval pražskú Akadémiu výtvarných umení u Otakara Španiela, sochára európskeho významu, ani hodnotenie jeho tvorivého výkonu. Priam vyžadujú od vás, aby

ste dôverčivo uverili kritike Kulichovho verejného pôsobenia. Pri soche kráľa Svätopluka na nádvorí Bratislavského hradu konali tak nástojčivo, až vzbudili podozrenie, že najväčším prehršením bol jeho vytrvalý príklon k výsostne národným témam.

Posledná komplexnejšia prezentácia diela Jána Kulicha v Bratislave (po mnohých „pôstnych“ rokoch) bola pred piatimi rokmi na západnej terase Bratislavského hradu a bola to nepopierateľne kultúrna udalosť. Verme, že prvý výstavný celok vo Zvolenskej Slatine, nazvaný Pilieri a klenby národnej kultúry Slovenska v sochárskom a medailerskom diele Jána Kulicha, sa stal nadčasovým pozvaním pre všetkých, ktorí si chcú vytvoriť na tvorbu umelca vlastný názor.

■ GALÉRIA V RODISKU

Ako nás informovala riaditeľka galérie Mária Molčanová – umel-

cova dcéra – galéria vznikla v jeho rodisku prirodzeným vývojom udalostí. Uprostred Zvolenskej Slatiny sa naskytla príležitosť odkúpiť pozemok medzi školou a evanjelickým kostolom. Galériu sa podarilo postaviť s významnou pomocou Podbrezovských železiarní. Za pozornosť stojí už architektúra a koncept samotnej budovy, ale podstata je vo vnútri. Súčasťou výstavy sú krátke digitálne prezentácie súborov diel v komponovaných celkoch dotvorených hudbou: krátke svedectvo o vzniku súťaže výrobcov ľudových nástrojov Instrumentum Excellens a vklad Jána Kulicha do vzniku a priebehu tejto súťaže, Svadbenie, prezentácia vyše tridsiatich reliéfov v súzvuku s hudbou Svetozára Stračinu a Zrod sochy, časozberný fotodokument o vzniku jazdeckej sochy Svätopluka s hudbou Vladimíra Godára. Pre deti pripravili zábavnú vedomostnú hru Detektív v galérii a čoskoro pribudnú ďalšie aktivity.

■ STROFY SOCHY

Ak by som z bohatej tvorby mal vybrať jediné výrazné dielo, bola by to socha Milana Rúfusa. Mám na zreteli monumentálnu plastiku na nádvorí galérie, lebo v interiéri je ešte komorná plastika sediaceho básnika i jeho busta. Veľkosťou možno k Rúfusovej prirovnať Hviezdoslavovu sochu na bratislavskom rovnomennom námestí, ale rozmery sôch sú iba informatívnym elementom. Kulich je majstrom detailu, veršovníkom hmoty – tvorca ideových monumentov bol aj trepezlivý miniaturista. Ak sa podujal stvárniť postavu svojho vrstovníka v nadživotnej veľkosti (a sochársky citlivej robustnej hmotnosti), vnímam to ako účivé (a zároveň podporné) pripomenutie významného národovca súčasnosti.

A cez neho upozornenie na našu prítomnosť, keď sa ľudské hodnoty až morbidne prekrývajú novodobou ideológiou, navyše podstatne rafinovanejšie, ako bola tá predchádzajúca.

■ POHĽAD NA EXPONÁTY

Kým sami vojdete do Galérie Jána Kulicha vo Zvolenskej Slatine, ktorá býva otvorená s výnimkou pondelkov celú popoludnia, ostanem na jej nádvorí. Na okraji galerijného priestoru (ale bytostne rovno zo srdca autora) je súsošie jeho otca a matky. Pravda, aj tento motív sa dá mediálne spochybníť, rodina v súdobých globalizačných stratégiách sa dostáva na vedľajšiu koľaj. Ale stačí si vybaviť chlapeckú postavu sochára sediaceho v charakteristickom klobúku na lavici pred pódium detvianskeho amfiteátra a usilovne skicujúceho dynamické výjavy zo života ľudí v Podpoľaní a iných častiach Slovenska. Vyjavia sa nám všeludské hodnoty, podporované životaschopnou silou mužov a žien, a sebavedomie ich súčasných potomkov. Teraz je výsostne na nich, či sa budú aktívne starať o pretrvávanie toho, čo sa dlhodobo označuje ako tradícia, alebo ľahostajne zveria svoju budúcnosť virtuálnym prísľubom krytým (nateraz) povrchnými konzumnými ponukami.

Portrétna plastika V. Mináča.

Ticho po mliekarskej búrke neveští nič dobré pre konzumentov

Situácia je chorá, no lekára niet

Horúci farmársky september v Bruseli toho veľa na riešenie prebytku mlieka na trhoch v Európe nepri-niesol. Hektolitry sa liali po uliciach hlavného mesta Únie, farmári sú stále nespokojní – oprávnené, a spotrebitelia dávajú za liter mlieka úplne iné sumy, ako za získajú prvovýrobcovia a spracovatelia. Situácia je chorá, no chýba lekár.

Ivan BROŽÍK – Foto: internet

Máme rekordné úrody, ale nemáme potravinovú sebestačnosť, iba ak na úrovni päťdesiatich percent spotreby. Máme dostatok poľnohospodárskej produkcie, ale pre nízke výkupné ceny ju nevedia poľnohospodári efektívne predať. Brusel produkuje rezolúcie, o ktorých minister pôdohospodárstva Lubomír Jahnáček celkom otvorene hovorí: „Kto má odvahu vyjsť medzi protestujúcich farmárov a prečítať túto predstavu o riešení?“ Balík „riešení“ s načrtnutými opatreniami podľa neho nerieši akútne problémy prvovýrobcov a spracovateľov mlieka, a to ani na Slovensku.

■ NEŠTASTNÉ OKOLNOSTI

Podľa odborníkov je práve teraz ten najhorší čas na riešenie, aký kedy mohol nastať. Ruské embargo a slabnúci dopyt z Číny, ako aj aprílové ukončenie kvotačnej politiky Únie vyvolávajú prebytky mlieka na trhu a výrazné zníženie výkupných cien. Pod tlakom sú aj prvovýrobcovia mlieka, aj jeho slovenskí spracovatelia. V júli 2015 dosiahla priemerná cena surového kravského mlieka 26 centov za kilogram, čo predstavuje päťročné minimum. Priemerná cena v Únii je na úrovni približne 29 centov za kilogram. Na vyrovnanie tejto nerovnosti nestačí to, čo Únia nateraz iba pri-

sľúbila. Balík v objeme päťsto miliónov eur, ktorý Európska komisia predstavila na podporu farmárov, je totiž z pohľadu Slovenska málo ambiciózne. Slovensko požiadalo, aby Európska komisia medzitým spresnila kľúč, podľa ktorého bude tých päťsto miliónov rozdelených medzi jednotlivé krajiny. Zároveň požaduje spresniť aj možné spôsoby využitia národnej obálky. Podľa predbežných informácií pôjde napríklad o skoršie zálohové priame platby, nové schémy súkromného skladovania či dodatočné

prostriedky na propagáciu mliečnych výrobkov.

■ MATEMATIKA NEPUŠŤÍ

Ak podľa správy Agrárnych trhových informácií Slovenska v júli dostali výrobcovia za kilogram surového kravského mlieka v priemere 26 centov, v januári tento rok to bolo ešte 30 centov. Výrobné náklady sú však 40 centov, takže poľnohospodári prerobia na každom kilograme mlieka 14 centov. Pritom medziročne je výkupná cena mlieka nižšia až o dvadsať percent.

„Ekonomovia farmárom radia, aby znížili produkciu a aby odstránili prevahu ponuky nad dopytom, a tak dosiahnu zvýšenie cien. To by bolo v poriadku napríklad pri kukurici, ktorú by mohli podržať aj mesiace v skladoch. Kravy však treba podojť denne ráno a večer, inak ochorejú a stratíme ich. To je špecifikum výroby mlieka. Tu treba použiť spektrum inštrumentov na organizovanie trhu. Okrem postupného znižovania kvót na dodávané množstvá mlieka (postupne len čiastočne a pomaly pôsobiaci nástroj) je k dispozícii uskladnenie v spracovanej podobe (sušené mlieko, maslo a pod.), nové trhy, cenové nástroje a iné trhové opatrenia. Minimálne ceny, stále ceny, pevné ceny a podobne možno v kriticknej situácii, aká dnes je, použiť,“ tvrdí jeden z bývalých ministrov sektoru pôdohospodárstva Peter Baco. Povzbudzuje farmárov pri presadzovaní minimálnej ceny za mlieko. Pre súčasnú vládu má tento odkaz: „Naša vláda sa má brániť proti neokolonialným tendenciám, ktoré sa v takýchto krízových fázach objavujú. Znamená to, že ekonomicky silnejšie štáty si presadzujú pomocou ekonomickej sily svoje záujmy voči ekonomickejšiemu SR je ekonomickejšie slabšie. Naši farmári znížili produkciu na polovicu a tiež znížili stavy kráv. Naopak, ekonomickejšie štáty chovajú v prepočte na hektár násobkami viac kráv ako Slovensko. Dodávajú oveľa viac mlieka, ako mali kvóty. Predávajú mlieko aj o pätnásť percent drahšie ako naši farmári. Treba jasne veci pomenovať, spracovať a presadzovať vlastné návrhy pre orgány EÚ. Musíme si nájsť spojencov, ktorí nás podporia, pridajú sa k našej iniciatíve. Nemôžeme pasívne zostať v polohe komentátorov toho, ako EÚ nekoná,“ vyzýva Peter Baco.

GLOSA

Ocenenie Dosky, ktoré od roku 1996 udeľuje Asociácia súčasného divadla, sa počas svojej existencie profilovalo ako najvýznamnejšie divadelné ocenenie sezóny udeľované za najlepšiu inscenáciu, réžiu, ženský a mužský herecký výkon, scénografiu, kostýmy, scénickú hudbu, objav sezóny, ku ktorým v tomto roku pribudla kategória Najlepšie bratislavské divadlo.

Dosky malomeštiacke

Dosky sú ocenenie práce množstva profesionálov, ktorí práve v ňom vidia reflexiu svojej profesionality aj kvality vykonanej práce. O to viac zaráža, že z radov divadelnej obce presiaha na povrch kritika ocenení. Poukazuje na niekoľko skutočností, ktoré stavajú výsledky hodnotenia Dosky 2015 do nezávideniahodného svetla. Kritika sa sústreďuje najmä na kvalifikovanosť porotcov. Ich neskúsenosť a fyzická absencia na predstaveniach posudzovaných inscenácií nie sú nijakým tajomstvom. Viaceri z nich sa ani netajili, že posudzovali čosi a kohosi, čo a koho ani nevideli na scéne. A ak áno, bolo to iba v niektorom z bratislavských divadiel. V tomto kontexte aj multiocenenie tvorcov inscenácie SND Mojmir II. alebo Súmrak ríše získava zvláštnu bratislavskú malomeštiskú príchut' – rovnako aj celé divadelné Dosky. Túto tendenciu podčiarklo nové ocenenie pre Najlepšie bratislavské divadlo, ktoré tohto roku získalo Divadlo Aréna. Krivkajúci regionalizmus ocenení Dosky neospravedlnilo ani udelenie ceny za najlepší mužský výkon pre Tamása Gála v inscenácii maďarského košického divadla Thalia Spiatočka. Veď väčšinu bodov hercovia udelili „divadelní kritici“, ktorí, žiaľ, maďarsky nerozumejú a pravdepodobne herca v postave Zsolda Vidru ani nevideli. Ich hodnotenie tak evokuje početné otázky a naznačuje iné ako čisto odborné zretele pri udeľovaní ocenení. Je smutné, že divadelné Dosky za deväť rokov svojej existencie buď nedozreli, alebo spráchniveli. Aby sme sa v budúcnosti vyhli problémom s objektívnou hodnotením, bolo by vhodné spojiť ocenenie Dosky trebárs s reprezentatívnym slovenským divadelným festivalom na úrovni martinských Dotykov a spojení. O počtách by mali rozhodnúť starostlivo vybraní porotcovia, ktorým vek, odbornosť a frekvencia návštev divadiel po celom Slovensku dá právo posúdiť kvalitu prezentovaných diel a nezaujato rozhodnúť o cenách. A to nielen o cenách pre činoherné, ale aj operné a baletné divadlo, ktoré doteraz (neprávom) zostávali na periférii hodnotenia a ocenení. Inak z divadelných javísk na celom Slovensku budeme aj budúci rok počuť známu vetu: Čosi je zhnité v našom štáte dánskom. A žiaľ, nielen v ňom.

Rudolf HUDEC

AKTUÁLNE

Podpredseda vlády a minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Miroslav Lajčák uviedol v minulých dňoch do funkcie nového predsedu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Jána Varša. Ten vo vedení úradu 1. októbra vystrieda doterajšieho predsedu Igora Furdíka. Informoval o tom tlačový odbor Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky.

Furdíka strieda Varšo

„Rád by som ocenil prácu Igora Furdíka, ktorý tento úrad stabilizoval a sprofesionalizoval,“ povedal na adresu odchádzajúceho predsedu úradu Miroslav Lajčák. Okrem iného vyzdvihol jeho prínos pri zavedení nových programov na prezentáciu krajanov na Slovensku, jeho systematickú podporu pre krajské aktivity v krajinách pôsobenia zahraničných Slovákov a spoluprácu na medzinárodných výmenných programoch.

„Od nového predsedu očakávam ja, ale aj naša krajská komunita pokračovanie v nastolenom trende vzťahu s krajanmi s vysokým stupňom dôvery a profesionality,“ uviedol M. Lajčák, podľa ktorého pred novým predsedom úradu stojí náročná úloha dokončiť koncepciu štátnej politiky vo vzťahu k zahraničným Slovákom na roky 2016 až 2020 a príprava novelizácie zákona o Slovákoch žijúcich v zahraničí.

Nový predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Ján Varšo je dlhoročný kariérny diplomat, ktorý pôsobil v Bruseli, New Yorku, Nikózii a naposledy v Belehrade a v rámci svojej diplomatickej činnosti prichádzal do styku aj s krajskými komunitami v mieste vyslania.

(tasr)

Slávnosti v Hlbokom

Jednou z akcií v rámci Roku Ľudovíta Štúra bolo aj otvorenie obnovenej Pamätnej izby Jozefa Miloslava Hurbana v Hlbokom 27. septembra 2015, o čo sa pričínili Trnavský samosprávny kraj a jeho kultúrne inštitúcie, obec Hlboké a evanjelická cirkev. Slávnosti sa začali evanjelickými službami Božími v priamom televíznom prenose z kostola, v ktorom kedysi burácal Hurban. V prítomnosti miestneho starostu Miloša Čobrdu, trnavského župana Tibora Mikuša, poslancov Národnej rady, predsedu Matice slovenskej Mariána Tkáča a mnohých iných, ich viedol generálny biskup Miloš Klátik spolu s ďalšími predstaviteľmi evanjelickej cirkvi augsburského vyznania. Dlhý sprievod účastníkov slávností sa potom pohol na miestny cintorín, kde položili vence k pamätníku Jozefa Miloslava Hurbana. Vyvrcholením osláv bolo otvorenie obnovenej Pamätnej izby Jozefa Miloslava Hurbana v bývalej evanjelickej škole.

(mt)

Mozaika obrazov dlhých ciest, po ktorých sa valí migračná vlna Afrika sa už vlámala do Európy

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

Videl som to v máji tohto roku na diaľnici pri francúzskom prístavnom meste Calais, keď som sa vracal z Londýna cez kanál La Manche. Utečenecký šiatrový tábor vedľa diaľnice podľa najhorších možných predstáv, po vozovke v protismere pochodovali davy černochoch a palicami mávali a hrozili na kamióny, autá i autobusy, ktoré smerovali do prístavu, aby sa vylodili v anglickom Doveri. Približne v tých miestach v máji pred trištvrte storočím pochodovali Hitlerovi vojaci, aby obsadili francúzske Calais a odtiaľ spustili inváziu do Veľkej Británie.

V ten májový týždeň mali v Británii parlamentné voľby. Znovuzvolený britský premiér David Cameron v médiách bránil svoju politiku obmedzenia prístahovalecva a vyhlásil, že ilegálni migranti sa pokúšajú „vlámať“ do krajiny.

■ ROJ DO BRITÁNIE

Stovky migrantov vo Francúzsku sa denne pokúšali dostať sa cez oplotenie a ďalšie bezpečnostné opatrenia do tunela, aby dosiahli vytúžený cieľ – Veľkú Britániu, kde si chcú naplniť svoje predstavy o blahobytnom živote za štátne peniaze bez práce. Líder konzervatívcov povedal: „Nesmieme urobiť jedno – umožniť tým ľuďom, aby sa vlámali do našej krajiny.“

Premiér David Cameron napokon označil prúd migrantov usilujúcich sa vniknúť na britskú pôdu za „roj“.

■ ZÁSADOVÉ MAĎARSKO

O štyri mesiace neskôr na inej diaľnici, tisíc kilometrov východnejšie, som na ceste po Maďarsku zažil, ako policajti odkláňali pri meste Mosonymagyaróvár všetky dopravné prostriedky na záhytné parkoviská, pretože hranice medzi Rakúskom a Maďarskom dočasne zavreli. Mimochodom, maďarské hranice prekročilo len v prvej polovici tohto roku ilegálne až 287 383 ľudí, väčšina na pohraničnom úseku so Srbskom. Výrazný pokles migrantov prichádzajúcich do Maďarska nastal až po tom, keď maďarská vláda premiéra Viktora Orbána rázne uzavrela hlavné hraničné priechody využívané migrantmi a pašerákmi ľudí na vstup do štátov Európskej únie. V Maďarsku vstúpili do platnosti aj prísnejšie pravidlá pre osoby ilegálne prekračujúce jeho štátne hranice a zvýšili sa tresty odňatia slobody pre pašerákov ľudí, keď maďarský parlament začiatkom septembra schválil súbor

zákonov zameraných na obmedzenie prílevu ilegálnych migrantov do krajiny.

■ CHORVÁTSKE SOS

Potom migranti začali prúdiť do Chorvátska, lebo Maďarsko jednostranne uzavrelo južnú časť svojich hraníc, kadiaľ sa dovtedy utečenci hromadne cez Srbsko presúvali na západ. Chorvátska polícia v stredu 16. septembra oznámila, že do krajiny vstúpilo

Prví obyvatelia utečeneckého tábora v Gabčíkove.

takmer deväťsto migrantov, ktorí sa usilujú nájsť novú trasu do Európskej únie.

Bol som práve na križovatke chorvátskych diaľnic z pobrežia a zo Slavónska. Pri Záhrebe na diaľničnom uzle Lučko riadili policajti prechod autobusov s migrantmi, ktorých prevádzali od srbských hraníc z tábora pri meste Tovarnik do tábora vo Veľkej Gorici.

„Chorvátsko sa dokáže postarať o niekoľko tisíc migrantov, ale nie o desaťtisíce,“ upozornila v ten večer ministerka zahraničných vecí Vesna Pusičová.

Pusičová povedala, že kým budú spracované ich žiadosti a rozhodne sa o ich štatúte, môžu sa slobodne pohybovať.

Mnohí migranti potom dúfali, že sa cez Chorvátsko dostanú do Slovinska, ktoré je súčasťou schengenského priestoru, a odtiaľ budú pokračovať do Rakúska a Nemecka. Chorvátsky minister vnútra Ranko Ostojić vyhlásil, že Záhreb má pripravený „núdzový plán pre prípad prílevu tisícov utečencov“, podrobnosti však neprezradil. Asi bol aj dosť prekvapený, keď Slovinsko odmietlo povoliť presun tisícov osôb cez

svoje územie. Napokon slovinská vláda povolila prechod tranzitných vlakov cez svoje územie, nesmeli však v Slovinsku zastaviť. Slovinsko si poradilo.

■ A ČO SLOVENSKO?

Bolo to ešte pred nadiktovaním kvót počtov azylantov pre jednotlivé štáty EÚ. Naša vláda spolupracovala so susednými štátmi a chystala kapacity. Napokon však Slovensko s nadiktovanými kvótami nesúhlasilo a vec je stále otvorená. Minister vnútra Robert Kaliňák podpísal koncom júla s rakúskou kolegynou Johannou Miklovou-Leitnerovou dohodu o dočasnom ubytovaní päťsto žiadateľov o azyl v Rakúsku, ktorí sa presunú z rakúskeho tábora Traiskir-

chen do Gabčíkova na juhu Slovenska. Dohoda má platiť na dva roky.

Do Gabčíkova malo podľa Migračného úradu SR prísť dvestopäťdesiat ľudí v auguste, ďalších dvestopäťdesiat v septembri. To sa však nestalo, prísun bol spomalený.

■ EŠTE O REFERENDE

Lenže obyvatelia Gabčíkova sa už dávnejšie dozvedeli o presune päťsto utečencov z Rakúska do svojej obce a vôbec s tým nesúhlasili. Dokázalo to miestne referendum z 2. augusta, v ktorom migrantov a zriadenie dočasného utečeneckého tábora odmietli. Proti táboru v obci bolo 96,67 percenta občanov, teda 2 501 obyvateľov, ktorí plebiscit podporili. V referende občania oprávnení hlasovať odpovedali na otázku: „Ste proti zriadeniu dočasného utečeneckého tábora v budove STU v obci Gabčíkovo?“ Na otázku odpovedalo NIE iba 3,32 percenta zo zúčastnených voličov. Ministerstvo vnútra výsledku referenda rozumelo ako prejavom obáv z migrantov, ktoré má celé Slovensko. Pripomenulo však, že migranti, ktorých majú umiestniť v Gabčíkove, tam strávia iba nevyhnutný čas.

So starostom Gabčíkova Ivanom Fenesom sa pre potrebné opatrenia stretol policajný prezident Tibor Gašpar, ktorý povedal: „Trebá si uvedomiť, že ľudia, ktorí tu budú ubytovaní, sú žiadateľmi o azyl v Rakúsku, už sú registrovaní v cieľovej krajine, kde chcú získať azyl. Preto akékoľvek výtržnosti alebo porušovanie zákona by v konečnom dôsledku pre nich znamenalo, že tento azyl nezískajú a budú z Rakúska vyhodení. Okrem našich opatrení si rakúska strana privezie vlastnú bezpečnostnú službu.“

Vybral som sa do Gabčíkova, ktoré dobre poznám od svojho detstva. Pred ubytovňou azylantov sedelo zopár chlapcov a všetci sa pozerali do obrazov svojich mobilov, ako keby tam bola ich spása. Miestni zamestnanci, ktorí počas prestávky pri kosení trávy fajčili, sa zhodli: „Sú neškodní. Ale aj nešťastní, nemajú čo robiť, len fajčia a posedávajú.“ Oslovil som troch mladých chlapcov: „Sme zo Sýrie, utekáme pred vojnou a ostaneme v Rakúsku. Už nás tu aj učia po nemecky. Ideme teraz do obchodu kúpiť si karty do mobilov,“ povedal Ahmed, ktorý jediný z trojice vedel po anglicky. V čase mojej návštevy bolo v Gabčíkove presne stodvadsaťštyri migrantov.

Kúpeľné Piešťany sú už dávno plné arogantných moslimských prišlecov Dobre vedia žienky, kto má plné peňaženky

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Zvyšok Slovenska si to akosi nevšima, aj keď o tom vie už dlhé roky. Obyvatelia mesta Piešťany, kde sú aj naše kedysi najslávnejšie kúpele, vedia však o veci svojej. Návštevníkov kúpeľného mesta potrebuje, ide však o to, ako sa v meste prejavujú. Nie dosť, že kúpele patria maďarskej spoločnosti Danubius Hotels Company, v meste to podľa domáccich najmä v lete vyzerá ako v Bagdade. Aspoň podľa počtu žien zahalených v čiernych burkách a podľa arabských výrastkov, ktorí pri jazde na bicykloch púšťajú do ulíc hlasnú arabskú hudbu.

Arabi chodia do Piešťan už od osemdesiatych rokov, keď sa počas iracko-iránskej vojny v miestnom leteckom závode opravovali pokazené bojové lietadlá a v kúpeľoch si opravovali pokazené telá i duše arabskí piloti.

■ ARABELY ZARÁBALI

Tým sa páchila starostlivosť nášho socialistického zdravotníctva aj starostlivosť miestnych sociálnych pracovníčok, teda prostitútok zvaných „Arabely“. To bol začiatok prílevu arabských hostí. Chýry o krásach Piešťan sa dostali aj k bohatším arabským mužom napríklad z Kuvajtu, a tí k nám začali chodiť radi a socialistickému režimu prinášali potrebné valutové zisky.

Po prevrate a čudnej privatizácii kúpeľov na chvíľu príliv islamistov ustal, prevažovať začali hostia z bývalého Sovietskeho zväzu. Tí tiež nemali prázdne peňaženky a tiež sa im páčili aj naše žienky. Na prelome tisícročí sa tak mesto, ktoré bolo považované za kozmopolitné už od založenia kúpeľov Alexandrom Winterom, zmenilo na akýsi moderný slovenský Babylon, kde na ulici hlučne komunikovali Arabi, Rusi, Bal-

kánci. To, že taký hluk do príjemného prostredia nepatrí, vedia najmä domáci Piešťanci.

„Arogancia bohatých cudzincov je vyjadrená najmä ich hlučnosťou a veľkopanskými spôsobmi. Správajú sa tu, ako by im to všetko patrilo. My sme sa dostali do polohy ich služobníkov. Našinci pracujú za smiešne peniaze a oni ich majú nadbytok. Lenže nie je pravda, že dávajú zarobiť aj nám. Sami si tu založili svoje firmy a prevádzky, nastavali, či poskupovali domy a pozemky a vytvárajú zisky len pre seba. Niečo z toho dostane v podobe daní aj mesto, ale zarába na tom najmä štát, ktorý berie dane z herní a kasín, kde Arabi nechávajú obrovské peniaze. Vraj sem príšli investovať, ale to znamená, že celé okolie plazivo kolonizujú,“ hovorí taxikár Dušan.

V Piešťanoch vlastní Arabi niekoľko podnikov aj cestovnú agentúru, ktorá zabezpečuje služby pre arabských hostí. Na piešťanskom kurze vlastní aj arabskú reštauráciu. Zvláštne je, že v reštaurácii je aj alkohol, ktorý islam prísne zakazuje. Alah sa možno nepozereá, ako sa správajú v záujme vytvorenia zisku jeho vyznávači práve v Pieš-

tanoch... Arabi už majú v meste a okolí všetko, čo potrebujú na trvalé osídlenie priestoru, zatiaľ s výnimkou mešity.

■ SATELITNÁ KOLÓNIA

Na viacerých miestnych úradoch okolo Piešťan už arabskí investori ozná-

mili, že sa rozhodli usadiť práve v tejto lukratívnej lokalite a vybudovať rekreačné zóny. V septembri minulého roku rozvírila pokojné vody rieky Váh správa, že pri obci Prašník nebadane vyrástla nová satelitná kolónia pre Arabov. Rodinné domy už stoja a sú pripravené na nasťahovanie. Spolu by mohlo obsadiť tento pekný kút Slovenska takmer sto rodín z Kuvajtu. Podobná kolónia vyrástla aj v českých Tepliciach. Tamojší obyvatelia však s Arabmi nemajú príliš vrele vzťahy. Tento rok správy z Teplic veru neboli pozitívne. Tepličania sa búrili, Arabi piknikujú v miestnom parku, robia neporiadok a napádajú domácie, ktorí sa prechádzajú so svojimi psíkmi. Arabi každého psa považujú za nečisté zviera, ktorému sa treba vyhýbať.

Investičné aktivity ohlásil aj v obci Moravany nad Váhom neďaleko Piešťan istý Abdullatif Rumaih z Kuvajtu, ktorý plánuje pri jazere Striebornica vybudovať komplex rodinných domov s názvom Silver Resort. Domáci obyvatelia zorganizovali úspešnú petíciu a vyjadrili svoj nesúhlas s plánom stavať takmer päťdesiat tisíc štvorcových metrov v obľúbenej rekreačnej lokalite.

Arabi v Piešťanoch majú nielen svoje rezidencie a reštaurácie, ale aj zvyky. Domáci s tým spočiatku problémy nemali, naopak, voči cudzincom sa správali tolerantne, lebo si mysleli, že s Arabmi prídu aj peniaze. Nálada domáccich sa však zmenila, lebo najmä v posledných rokoch sa ukazuje, že arabskí návštevníci, z ktorých sa postupne často stávajú usadlíci, sa vôbec neprispôbujú miestnym zvykom. Naopak, presadzujú na verejnosti svoje zvyky a spôsoby správania, ktoré sú celkom odlišné od tých našich...

Peripetie okolo Domova spisovateľov v Budmericiach sa zrejme už skončia

Budmerický kaštieľ znovu ožije

Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Kauzu Domov spisovateľov v Budmerickom kaštieli sme v Slovenských národných novinách sledovali podrobne a z viacerých hľadísk. Od mája 2011, keď sa rozhodnutím Ministerstva kultúry SR skončila zmluva s dovtedajším prenajímateľom Slovenským literárnym fondom, cez príslušby dvoch ministrov kultúry až po dnešný stav, pretiekol budmerickým potokom Gidra veľa vody. Zdá sa však, že kaštieľ začne už čo nevidieť zasa slúžiť ako inšpiratívne miesto pre slovenských, ale aj zahraničných umelcov.

Zrušenie Domova spisovateľov v Budmericiach sa udialo v máji 2011, keď bol ministrom kultúry Daniel Krajcer. Lenže prvý pokus o predaj kaštieľa sa odohral ešte v roku 2006 počas vlády Mikuláša Dzurindu. Bol to priamočiary ťah na bránku bez akýchkoľvek škrupúl, pričom hlavným dôvodom bola „prebytočnosť“ kaštieľa v majetku MK SR. Spisovateľia sa zomkli a návrh zmietli zo stola, takže vtedajší minister kultúry Rudolf Chmel bol takpovediac „primusený“ predĺžiť Slovenskému literárnemu fondu (SLF) nájomnú zmluvu o päť rokov. No počas ministrovania Daniela Krajcera išli zainteresovaní na vec sofistikovanejšie. Najprv sa prijal predpis o trhovom nájomnom pre nehnuteľnosti v správe MK SR a vzápätí bol SLF postavený pred hotovú vec. Buď neúnosné nájomné, alebo odchod. Občianske združenie Dilema, ktoré napokon súťaž vyhralo, sa vzápätí vytratilo zo scény a prázdny kaštieľ bol ponechaný svojmu osudu a vrtochom počasia. Zdalo sa, že sa zopakuje scenár, keď sa patrične schátrala historická pamiatka napokon odpredá aj s niekoľkohektárovým pozemkom za viac-menej symbolickú sumu.

Kaštieľ v Budmericiach nechal postaviť v rokoch 1888 až 1889 gróf Ján Pálfi v romantizujúcom slohu inšpirovanom zámkami vo Francúzsku. Súčasťou kaštieľa bol aj originálne poňatý park s množstvom vzácnych drevín, a samozrejme hospodárske zázemie.

■ ZNÁRODNENÝ PÁLFI

Keď gróf Pálfi utiekol v roku 1944 pred postupujúcim frontom, tak povojnové orgány štátnej správy kaštieľ znárodnili a čochvíľa ho úradným výnosom prideliť Zväzu slovenských spisovateľov. Prvým správcom Domova spisovateľov sa stal v roku 1946 prozaik a básnik Ľudo Ondrejov a kaštieľ začal žiť svojím neopakovateľným literárnym životom. Samozrejme, že v šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch v ňom prebývali v hojnej miere aj takzvaní prerožimoví spisovatelia. Nebol zriedkavý aj ročný tvorivý pobyt a časť obyvateľov si z Domova spisovateľov urobila takmer skutočný „domov“ a do Bratislavy za rodinou odchádzala sporadicky. To skôr prichádzala raz začas rodina za nimi, aby si užila neopakovateľné prostredie, park, lesy a rybníky.

■ KLEBETY A FAKTY

Už v osemdesiatych rokoch sa časy nomenklatúrnych spisovateľov skončili. Aj napriek tomu, že boli vo výraznej menšine voči skutočne tvorivým návštevníkom kaštieľa, nebránilo to začiatkom deväťdesiatych rokov poslancovi Františkovi Mikloškovi servilne zahlásiť pri návšteve vtedajšieho federálneho prezidenta Václava Havla, že „v Budmericiach žiadne kvalitné literárne dielo nikdy nevzniklo...“. Šmahom ruky tak dehonestoval tvorivosť autorov od Kostru, Horova, cez Bendovú, Mihálika, Mináča, Hečka, Šikulu až po Mitanu. Mimochodom, mediálny humbug, ktorý rozpätli v druhej polovici deväťdesiatych rokov Hvorecký, Piusi a ďalší, nebol ničím iným, iba medializovaným stretom medzi liberálnym krídlom v spojení s mimovládny majiteľmi pravdy a so skutočnými autormi so vzťahom k slovenskej literatúre a kultúre. Reči o „elitárskych spisovateľoch“, autor-ských režimových skamenelinách a bujarých pitkách v Budmericiach boli jednoducho účelové až smiešne. Je zaujímavé, že mnohí autori práve z liberálneho a „paneurópskeho“ tábora, ktorí do kaštieľa čulo chodili na tvorivé pobyty, alibisticky stratili reč

Romantizujúci kaštieľ v Budmericiach roky slúžil slovenským spisovateľom.

a náhle sa na svoju tvorbu v Domove spisovateľov nevedeli rozpomenúť.

Celkovo stáli rekonštrukčné práce na Budmerickom kaštieli MK SR približne 2,5 milióna eura s DPH.

■ ČO S KAŠTIEĽOM

Obnovený kaštieľ sa stane účelovým zariadením ministerstva kultúry, v ktorom sa budú konať rôzne kultúrne podujatia. Ako ešte vlni na jeseň informovalo ministerstvo kultúry, plánujú ho využívať na organizovanie kultúrnych podujatí, festivalov, výstav, workshopov, aukcií či plenérov pre všetky sféry umenia v spolupráci s Literárnym fondom, Hudobným fondom, Fondom výtvarných umení, Audiovizuálnym fondom, prípadne s umeleckými a profesijnými zoskupeniami, napríklad so Spolkom slovenských spisovateľov, Slovenskou výtvarnou úniou. Konať by sa tu mohli aj vzdelávacie aktivity ministerstva, organizácií v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti, ako aj ostatných orgánov štátnej správy.

Koniec obnovy kaštieľa v Budmericiach sa teda blíži. Práce by mali byť ukončené do dvoch mesiacov a ich priebeh bol nedávno skontrolovať minister kultúry Marek Maďarič. Na ministerstve sa už pracuje na spôsobe jeho budúceho fungovania ako účelového zariadenia ministerstva. „Rokujeme s možnými partnermi a rozhodujeme sa, či to bude samostatná organizácia, alebo či kaštieľ pričleníme k nejakej existujúcej organizácii,“ informoval nás hovorca MK SR Jozef Bednár. Minister po prezretí si priestorov vyjadril spokojnosť s ich vynovením.

„Ako som prechádzal jednotlivými miestnosťami a dozvedal sa, v ktorej aký spisovateľ písal svoj román, tak som mal chuť sem prísť na tvorivý pobyt,“ poznamenal. Kaštieľ bude tak ako v minulosti slúžiť na tvorivé pobyty najmä pre píšucich autorov. Ministerstvo kultúry už rukuje s predstaviteľmi Literárneho fondu, ktorí s nimi majú dlhoročné skúsenosti. Časť priestorov by podľa ministra mohla slúžiť aj ako múzeum slovenskej literatúry.

Dokedy bude naša história tabu?

Roman Michelko: Slovenská republika v rokoch 1939 – 1945, Matica slovenská, 2014

KNIH TÝŽDŇA

Roman Michelko

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

v rokoch 1939 – 1945

- štúdie -

Pustiť sa do skúmania rokov prvej Slovenskej republiky je pre každého historika na Slovensku rizikom. Najmä ak opustí schému vytvoreného obrazu o jej charaktere. A to aj vtedy, keď sa pustí cestou analýzy dobových dokumentov, ako to v ostatnom čase urobil historik a politológ Roman MICHELKO. Spracoval citlivú otázku pomenovania štátneho útvaru v rokoch 1939 – 1945 na území dnešného Slovenska, ústavné pomery v štáte a činnosť Úradu propagandy.

V oficiálnych kruhoch dodnes pretrvávajú používanie názvu štátu s ideologickým podfarbením. Slovensko po druhej svetovej vojne dostalo od Prahy príučku, kam až môže ísť vo svojich ambíciách. Vytvorenie samostatného štátu bolo pre pražských centralistov neprijateľné. Na to slúžilo aj hanlivé pomenovanie, ktoré ešte aj dnes niektorí autori používajú. Michelko bez rešpektu argumentuje na prospech vedecky podloženého názvu, bez ideologických prívlastkov, čím nesporne dráždi historikov, ktorí si svoju kariéru vybudovali počas komunistického režimu.

Podľa historika A. Hrnka cenným prínosom autora sú štáty o ústavných pomeroch a úrade propagandy. Jeho novátorstvo spočíva v tom, že nehodnotí jednotlivé ústavné články a na ich základe vytvorené inštitúcie čisto právnicko, ale viac-menej politologicky, čím rozširuje poznanie problematiky. Úrad propagandy zohral významnú úlohu pri ovplyvňovaní spoločenského vedomia, no dosiaľ nebol systematicky skúmaný. Michelko mu venuje značnú časť štúdie. Poznávanie tohto obdobia je vyplnením bieleného miesta.

Michelko sa zmocnil témy s nadhľadom, bez emócií či iných zbytočností, aké na Slovensku sprežívajú toto obdobie. Tým sa zaradil k ostrakizovaným autorom s dôsledkami na spoločenskú prestíž a kariéru.

Eva ZELENAYOVÁ

MEDAILÓN

Výnimočná osobnosť slovenského i českého baletného umenia **Marilena HALÁSZOVÁ** oslavuje osemdesiaty narodeniny. Balet Štátneho divadla Košice jej k jubileu venoval 25. septembra predstavenie Bajadéra. Do Košíc pri tejto príležitosti prišli také hviezdy tanečného genia ako tanečník a herec Vlastimil Harapes, z VŠMU žiačka oslávenkyne Dagmar Hubová, riaditeľ baletu SND Bratislava Jozef Dolinský, baletná majsterka z Pražského komorného baletu Kateřina Dedková a mnohí iní.

Na špičkách až celkom k hviezdám

M. Halászová sa tancu venovala od svojich piatich rokov a balet študovala v Moskve po boku svetoznámych baletných majstrov. Silným impulzom v jej láske k tancu bola jej prvá pedagogička Flóra Capsali, ktorá bola žiačkou presláveného talianskeho baletného majstra Enrica Cecchettiho. Po štúdiách sa stala choreografkou v SND a v rokoch 1969 až 1981 formovala baletný súbor Štátneho divadla v Košiciach. V roku 1974 bola spolu so svojim manželom Andrejom Halászom iniciátorkou, zakladateľkou a vedúcou tanečného oddelenia na Štátnom konzervatóriu v Košiciach. Popri intenzívnom choreografickom, pedagogickom i riadiacom pôsobení v dvoch najväčších baletných súboroch – bratislavskom a košickom – bola docentka M. Halászová vedúcou Tanečnej katedry VŠMU v Bratislave, pôsobila ako pedagóg na AMU v Prahe a bola tiež baletnou majsterkou Pražského komorného baletu Pavla Šmoka.

(se)

HUMORESKA

Krčmy všade po svete sú fenomén, a ani tá naša slovenská, nie je výnimkou. Ba v poslednom čase si myslím, že naša rodná krčma Drevák, je prinajmenšom na úrovni OSN a niekedy sa mi zdá aj akcieszopnejšia. Pokiaľ si niekto myslí, že naše osadenstvo navštevuje krčmu len za účelom konzumácie rôznych energetických nápojov obsahujúcich vitamíny P, V, a R (teda pivo, vodku, rum, a tí roduvernejší aj borovičku), je na omyle. My sa vášnivo zaujíname nielen o futbal, hokej a Sagana, ale aj o vnútropolitickú a zahraničnú politickú scénu. Tak sme minule načali tému „kultúrne obohatenie“. Sú

jej plné noviny a poniektorí zainteresovaní ľudia z rôznych čudných organizácií sa predhávajú v tom, ako nás kultúrne obohatia rôzni pajtáši, ktorí sa sem hrnú až hen

pobyte v Leopoldove, a tak nám povedal: – Chlapi, prečo si nezačnete hrať poker... Uznali sme, že je to kultúrne obohatenie až hen z vyspelej Ameriky a dali sme sa

zasa vedú. Ale aspoň malý krôčik ku kultúrnemu obohateniu sme urobili.

Nezadlho potom nás postihlo ďalšie nešťastie. Náš Róm a občas

deň doprial, a tak prestal chodiť na pravidelnú hygienickú očistu do Domu Matky Terezy. Najprv len posmrkával, potom smrdel. Janko Nenene sa vyjadril, že musíme brať jeho spôsob života do úvahy, že nás to kultúrne obohatí. Niekoľko vdovcov v dôchodkovom veku sa pridalo a zakrátko sa v krčme nedalo dýchať. Smrad prerazil aj cigaretový dym, čo v našom prípade je už čo povedať. Nakoniec sa vzbúril krčmár a nekompromisne vyhlásil, že tchorov v krčme tolerovať nebude a smradochov vyrazil, aby sa osprchovali. Xenofób jeden... A tak nádejne to už s kultúrnym obohatením u nás v Dreváku vyzeralo.

Marek DANKO

Ako sme sa dočista kultúrne obohatili

z Afriky. Zatiaľ k nám do Dreváku nijaký imigrant nezablúdi, aj keď sme urobili uvítací výbor na čele so slepým Lubošom, ktorý navrhol namiesto chleba a soli slaninku, feferónku a poldecí slivovice. No nič, my si počkáme...

Náš hlad po kultúrnom obohatení napokon ukojil Peter, zvaný Kokoš. Voľakedy pred rokmi bol na niekoľkoročnom študijnom

do toho. Už sa nebudeme hádať nad obyčajným šnapserom, ale pekne sa pri pokri budeme kultúrne obohacovať. Celkom sa nám to aj rozbehlo, ale hneď po prvom pokrovom turnaji nám celý nápad zrušila manželka Honzu (imigrant z Moravy), ktorý prehral za dve hodiny peniaze na sobotňajší nákup. Odvtedy sa poker hrá len o tekvicové semenka a šnapseri

aj Cigán Kačányi, zaslúžilý garážovec, prišiel o svoju garáž. Aby som to vysvetlil, tak bezdomovec je bez domu, bezbytovec je bez bytu, no a Kačányi už pár rokov okupoval opustenú garáž, ktorú mu potvory developeri zbúrali, aby tam postavili ďalšie čudo, v ktorom budú drahé a prázdne byty. Náš rómsky spoluštamgast bol z toho úplne na dne. Aj na dne fľaše, ktorú si každý

ČRTA

Napriek tomu, že vyštudoval právo, celý svoj nedlhý život venoval literárnej práci. Bol nielen novinárom, scenáristom, dramatikom a spisovateľom, ale aj dobrým športovcom. Svedčí o tom najmä jeho film *Tatranský pohár z päťdesiatych rokov minulého storočia*, ale, žiaľ, aj skon. Jeho predčasná smrť bola zrejme nepriamo zavinená úrazom pri lyžovaní koncom roku 1974.

Umelec podobenstiev

Nedávno sme si pripamätali štyridsiate výročie smrti umelca, ktorý mal v slovenskej literatúre aspoň tri prívlastky: nevšedný, plodný, všestranný. Ivan Bukovčan sa narodil 15. septembra 1921 v Banskej Bystrici a umrel nečakane vo veku päťdesiatštyri rokov – 25. mája 1975 – v Bratislave.

Divadelný kritik Ján Slivko po premiére Bukovčanovej partizánskej drámy *Sneh nad límbou* napísal: „Sila myšlienky nebýva vždy adekvátne vyjadrená množstvom postáv, ale predovšetkým pravdivosťou charakterov, logickou motiváciou ich konania na základe triedneho zaradenia i vystihnutia povahových črt. A v tomto smere má Ivan Bukovčan bohaté životné skúsenosti i dostatok umeleckej invencie...“

Ako publicista zanechal dve knihy reportáží zo zahraničných pobytov *Rozpacitý mier* a *Kuba bez brady*. Patril k prvým slovenským filmovým scenáristom, ktorí povzniesli tento žáner na profesionálnu úroveň (*Čertova stena*, 1948; *Rodná zem*, 1954; *Posledná bosorka*, 1958; *Pieseň o sivom holubovi*, 1965; *Medená veža* a *Orlie pierko*, 1972 a ďalších deväť filmov).

V minulých rokoch chýbal nielen slovenskému filmu, ale najmä slovenskému divadlu. Ono sa mu stalo svätostánkom, do ktorého vnášal svoje životné skúsenosti a ktorému prepožičal i svoje umelecké nadšenie. Ako dramatik do stredu svojho záujmu postavil obyčajného človeka. Len si spomeňme na jeho *Surovô drevo* (touto ľudovou veselohrou debutoje 8. mája 1954 na javisku v Prešove) i na inscenácie *Pštroší večerok*, *Kým kohút nezaspieva*, *Lui-giho srdce*, *Slučka pre dvoch*, *Prvý deň karnevalu*...

V odkaze Ivana Bukovčana zostalo niekoľko nerealizovaných scenárov, ku ktorým sa, žiaľ, už nikto nevráti. Až s odstupom času zisťujeme, aká to bola pre slovenskú kultúru škoda. Tešiť nás trochu môže aspoň ten fakt, že na televíznej obrazovke sa objavujú Bukovčanove filmy a v divadle sem-tam inscenujú niektorú z jeho múdrych a nadčasových hier.

Pavol M. KUBIŠ
Kresba: autor

Ivan BUKOVČAN

Obrazy Jána KUPECKÉHO zdobia a zatriktívňujú najväčšie európske galérie

Nezávislosť si cenil viac ako život

Pavol M. KUBIŠ – Reprofoto: archív E. S.

Vo vienskej Liechtensteinskej galérii visí obraz, ktorý dlhý čas považovali za dielo svetoznámeho Velázqueza. Kto tak dokonale ovládal štetec, že si ho odborníci splietli so slávnym Španielom? Komu patrí meno Johann Kupecky, Kupezki, Kupecky, Kupetzky, ale aj Kopetschki a Copezki? Podľa niektorých prameňov kolískou rodu bol mladoboleslavský kraj v Čechách. V matrikách 17. storočia sa priezvisko Kupecký tu skutočne často vyskytuje. Vždy ho sprevádzalo aj protestantstvo, čo v tých dobách znamenalo iba dve cesty: prestup na katolícku vieru alebo odchod z krajiny. Rodičia Kupeckého, ktorých krstné mená nepoznáme, zvolili okolo roku 1660 druhú možnosť...

Ludo Zúbek v životopisnom románe o maliarovi fabuluje: „V roku 1666-om vybrala sa na ďalekú púť hŕstka emigrantov z Mladej Boleslavi. Smerovala do Pezinka. Boli to zväčša remeselníci, hlavne tkáči, súkenníci a pekári. Najmä tkáčske remeslo kvitlo v tom čase v Pezinku. I tešil sa preto tkáč Adam Kupecký, že sa v novom prostredí nestratí. Práca sa nebál, veď ešte tovarišili a pracoval tak, že ľahko predstihol aj samotného majstra...“

Všetky hodnoverné správy o živote Jána Kupeckého sa zhodujú na roku 1666 alebo 1667 ako najpravdepodobnejšom čase narodenia. Podkladom neskoršieho životopisu a štúdií je slávne dielo Švajčiara Johanna Kaspara Füessliho (1706 – 1782), ktorý bol Kupeckého žiakom a na konci jeho života s ním dokonca býval v jednom dome.

■ PEZINSKÝ TKÁČ

Ján Kupecký žil na Slovensku do svojich pätnástich rokov. Ako miesto narodenia sa vo všetkých jeho biografiách uvádza Pezinko, kde sa Kupeckého rodina usadila a rýchle splynula s novým prostredím. Jánov otec, tkáčsky majster (Adam?), chcel, aby chlapec pokračoval v tomto remesle, ale tvrdohlavý syn mal iné predstavy o svojej budúcnosti. Sotva šestnásťročný odišiel z domu, od tkáčskeho stavu uteká do sveta, aby potom prežil život na cestách od jedného panského sídla k druhému, od panovníckeho dvora k dvoru. Aj keď si ho na nejednom mieste chcú ponechať ako dvorného maliara – musí cestovať. Hľadá v tom často záchranu a únik, lebo nezávislosť mu je vzácnejšia ako sám život.

– Musel žobrať, ale zostal vo svojom rozhodnutí neochvejný, až prišiel na zámok grófa Czobora. Na rekonštrukcii holičského zámku práve pracoval maliar Benedikt Claus zo švajčiarskeho Luzernu. Maliara aj grófa mládenec prekvapil, keď „chytil do ruky uhlík začal maľovať nádherné ornamenty. Gróf sa ho opýtal, kto je jeho majstrom a mladý Kupecký odpovedal: Ja som to. To stačilo na odhalenie prirodzeného maliarskeho talentu...“

To bolo v roku 1682. Neskôr študuje vo Viedni, potom v Benátkach a v Ríme a v roku 1709 si otvára ateliér vo Viedni, kde portrétuje významné osobnosti vtedajšieho spoločenského a politického života.

Kupecký sa neskôr oženil s dcérou svojho maliarskeho učiteľa Zuzanou Clausovou. Po dlhom pobyte v Taliansku čakal od manželstva zaiste viac, ako v ňom dostal. Aj keď – ako zaznamenali súčasníci – „nemal príliš vábne vystupovanie“ a nebol „krásny duchom“. Pre opakovanú neveru jeho ženy, nebolo manželstvo od začiatku šťastné. V tomto zväzku sa narodili dve deti – dcéra, po ktorej v dejinách neostala stopa, a syn Krištof, ktorý po otcovi zdedil maliarsky talent. Ďalším bolestným úderom pre umelca bolo, keď mu nadaný syn predčasne umrel ako sedemnásťročný...

■ PESTRÉ DEFILÉ

– Začal počítať od deväťadvadsiatich nahor. Dvadsaťdeväť, tridsať, tridsaťjeden... a ďalej, vyššie a vyššie. Keď bol pri päťdesiatke, zastal a zronene zašepkal: „Nevládzem ďalej... Nemôžem to spočítať.“ Bolo ich vyše tisíc... dobre vyše tisíc. A tí, čo sledo-

Autoportrét majstra Jána Kupeckého so synom.

vali jeho posledný zápas, pochopili, že sa pokúša spočítať svoje obrazy... (L. Zúbek, Ján Kupecký).

Nečudo, že Ján Kupecký nedokázal zrátať svoje obrazy. Dlho by mu museli defilovať pred očami veľkomožné, ba i korunované hlavy, ale aj tváre prostých ľudí, slúžok, hudobníkov, ba i tulákov a žobrákov. Knieža z Lichtensteinu, princ Alexander Sobieski, gróf Jan Petr Straka z Nedabylíc, polyhist Matej Bel, cisár Jozef I., cisár Karol VI., cár Peter Veľký...

Do ich tvári vpísal nielen svoje nadanie, ale celý svoj život. Celú trpkú cestu z macošskej vlasti, ale aj slnečné dni pohody a vnútorného šťastia.

V týchto strohých riadkoch sa celkom stratí život človeka i hľadanie umelca. Chvilie trápenia, bolesti a smútkov miznú spolu s momentmi nadšenia, radosti i opojenia životom a prácou.

■ CESTY A POBYTY

Z Viedne, kde žil jeho svokor a kde sa aj on usadil, podniká potom v súvislosti s objednávkami cesty do rozličných končín, medziinými aj do Čiech. Vo Viedni bol však Ján Kupecký už na vrchole slávy, dokonale umelec, majster veľkého a slávneho mena. Stal sa vyhľadávaným portrétistom šľachtických rodín a napokon aj cisárskeho dvora. Po smrti Jozefa I. pracoval pre Karola VI., ktorý si ho veľmi obľúbil a za maľby ho aj vyznamenal.

Ján Kupecký neúnavne portrétuje a jeho popularita ustavične rastie. Asi okolo roku 1716 ho povoláva saský a poľský kráľ August III. do Drážďan. Pri tejto ceste sa zastavil aj v Prahe.

Predpoklady o raste umelcovho renomé a slávy potvrdzuje list pražského obchodníka Jana Kristiána

Antonihovi biskupovi Lotarovi Františkovi zo Schönbornu: – Pred niekoľkými dňami prišiel Kupecký do Prahy, aby ma navštívil. Rád by som ho prehovoril, aby cestoval do Mohuča a Vašu Milost' maľoval; ak si to Vaša Milost' želá, urobím, čo bude možné, aby som ho tam priviedol...

Začiatkom dvadsiatych rokov opäť pracuje pre dvor – na portrétoch cisárovnej Alžbety.

■ SLOVENSKÉ STOPY

Niekoľko obrazov so slovenskou tematikou zväzda k predpokladu, že majster Kupecký navštívil aj kraj svojej mladosti. Aj keď o tom niet písomných dokladov, je isté, že skutočne v tom čase prichádzal i na Slovensko. Podľa všetkého vykonával niekoľko ciest z Viedne do Pezinka a do Bratislavy, kde portrétoval slávneho učenca a vedeckú autoritu Mateja Bela. Po dvadsiatich štyroch rokoch sa vracia späť aj do rodného mestečka hnaný „silnou túžbou vidieť opäť svojho starnúceho otca, ktorý ho považoval za strateného“.

Kontakt s rodinou v Pezinku preráďa tiež viacero diel, žiaľ, nateraz nezvestných: Slovenský chlapec, Slovenský pastieri, Muž s klarinetom aj Podobizeň Kupeckého matky v slovenskom ľudovom odevu a i. Napokon o majstrovom pobyte na Slovensku v zrelom veku hovorí aj jeho dôverné poznanie historických dejov, ktorých nielen svedkom, ale aj kolískou bola práve slovenská krajina. Ide o protihabsburské kurucké povstania, ktoré Kupecký tak výrečne a súhlasne zosobnil v obraze Kurucký bojovník.

■ POSLEDNÉ ROKY

Kupeckého dielo z jeho vienskej éry sa vyznačovalo hladkou, elegantnou barokovou dekoratívnosťou, opretou v mnohých prípadoch

o dvojtón modrej a červenokastej. Jeho maľovanie v poslednom tvorivom období charakterizovala živšia štetcová modelácia i zvučnejší kolorit temnejšej farebnej škály.

Majster Kupecký, ktorý sympatizoval s protihabsburským hnutím a pridržal sa prenasledovanej česko-bratskej viery svojich otcov, sa v rekatolizačnej habsburskej Viedni necítil bezpečne. Preto odtiaľ ušiel i s rodinou v roku 1724 do Norimbergu, kde založil uznávanú ryteckú školu, z ktorej pochádza aj kolekcia 126 grafických listov zhotovených podľa jeho olejomalieb, ktoré sú v Galérii mesta Bratislavy. V meštianskom prostredí tohto slobodného mesta sa naplno oddal svojmu umeniu. Tu sa napríklad stal jeho žiakom banskobystričský rodák Samuel Hanrits. I naďalej maľuje priateľov maliarov, grafikov, hudobníkov, učencov a odmieta lichotivé ponuky anglického kráľa i dánskej kráľovnej. Tu zatrpknutý zomiera pred 275 rokmi – 16. júla 1740.

Protestantská cirkev, na ktorú sa pozostali obrátili, aby ho pochovala, to odmietla. Preto ho pochovali verní priatelia v tichosti, bez obradov vedľa syna... Tak ako nepoznáme presný dátum jeho narodenia, podobne nevieme, kde ho v Norimbergu pochovali.

■ RODNÝ DOM

Obrazy Jána Kupeckého, pokiaľ sa nachádzajú v našich múzeách a galériách, chránime ako vzácne umelecké pamiatky, podobne ako jeho rodný dom na Kupeckého ulici (bývalá Kozia ulica) číslo 39 v Pezinku...

Za pezinškými mestskými hradbami v blízkosti starého zelenárskeho trhu dodnes stojí nízky prizemný dom s tromi oknami do ulice a bočnou brávkou do domu, v ktorom sa maliar narodil. Okoloidúcim to hlása bronzový portrét a tabuľa upevnená na priečelí domu, osadená na základe iniciatívy Františka Meisela, pezinškého lekárnik, člena mestského zastupiteľstva a zberateľa historických a pamätných predmetov. Za fasádou stavby, v jej vnútri, je malé Kupeckého múzeum, patriace pod správu pezinškého Malokarpatského múzea. Návštevník vo vstupe do domu nájde ohnisko s otvoreným komínom, nad ktorým sa hompáľa medený kotlík na reťazi a vidno tu aj iné kuchynské nádoby a zariadenie. V izbe okrem starého nábytku stoja veľké drevené krosná a tkáčske náradie, tak ako to bývalo za Kupeckého mladosti...

V priestoroch domu sa nachádzajú výstavné priestory, kde sa príležitostne konajú výstavy výtvarných umelcov.

A ako opísal tento dom spisovateľ Ludo Zúbek?

„V meštianskych domoch nebola pôvodne dlážka z dreva, ale z ubitej hliny, ktorá sa každú sobotu posypala čerstvým žltučkým pieskom a poskytovala tak Kupeckému náhradu za maliarske plátno. Ako malý chlapec kreslil doň prútkom alebo prstom rôzne kresby...“

■ AJ JÁN KOLLÁR...

Autora životopisných románov, spisovateľa Luda Zúbka (1907 – 1969) neuvádzame v tejto stati náhodou. Veď debutoval úspešnou rozhlasovou hrou Ján Kupecký, ktorú neskôr prepísal do rozsiahleho epického diela, románu, ktorý v dvoch častiach vyšiel v roku 1938. Nové dielo o tomto umelcovi európskeho mena a významu pod názvom *Farebný sen* napísal a vydal Ludo Zúbek presne pred polstoročím – v roku 1965.

Lenže už básnik Ján Kollár, autor nezabudnuteľnej skladby *Slávy dcera*, pokladal Jána Kupeckého za najväčšieho slovenského umelca a venoval mu vo svojej zbierke slová úcty a obdivu, v ktorých poukázal na jeho veľkosť.

Preto sa Slováci právom hlásia k jeho dielam a k jeho veľkému odkazu ako umelca i človeka...

Názov projektu:		Číslo projektu: (neuvádzať)	
Žiadateľ: názov, tel. kontakt, e-mail		IČO:	
Schválená suma:			
Náklady:			
Doklad:	Položka:	Suma:	
		Spolu:	
Výsledok projektu: ako dopadla realizácia projektu, vyhodnotenie projektu			
Podpis a pečiatka žiadateľa	Dátum	Podpis osoby zodpovednej za projekt	Dátum

Zásady tvorby a použitia finančných prostriedkov z fondu Pomôžme si sami

Zásady schválené výborom Matice slovenskej 30. 5. 2015 upravujúce tvorbu a použitie finančných prostriedkov z fondu Pomôžme si sami na podporu miestnej a regionálnej kultúry miestnych odborov Matice slovenskej. Fond združuje dobrovoľné príspevky poskytnuté priaznivcami aktivít matičného hnutia na Slovensku.

Článok I Základné ustanovenia

Fond Pomôžme si sami (ďalej ako fond) je zriadený na základe dobrovoľného rozhodnutia výboru Matice slovenskej na podporu miestnej a regionálnej kultúry miestnych odborov Matice slovenskej v Slovenskej republike.

Zásady upravujú tvorbu prostriedkov fondu a podmienky na poskytovanie dotácií z prostriedkov fondu.

Fond združuje dobrovoľné príspevky poskytnuté priaznivcami matičného hnutia na Slovensku.

Finančné prostriedky fondu sú vedené na samostatnom bankovom účte číslo (v tvare IBAN): SK607500000004021175676.

Finančné prostriedky sú účtované v rámci účtovníctva Matice slovenskej (ďalej MS) na samostatných analytických účtoch.

Článok II Účel fondu

Prostriedky sú určené na finančnú podporu miestnej a regionálnej kultúry miestnych odborov MS (MO MS) v Slovenskej republike.

Článok III. Cieľ

Prehľbovanie matičného života na úseku kultúry, výchovy, vzdelávania, národnej identity, národného dedičstva so zameraním na školskú a študujúcu mládež.

Článok IV. Podávanie žiadostí o dotácie

Žiadosti o poskytnutie dotácií z fondu zasielajú MO MS v zmysle čl. V., bod 3,

a) v termíne do 30. 9. v príslušnom kalendárnom roku na aktivity, ktoré sa budú konať v 1. štvrťroku nasledujúceho kalendárneho roku,

b) v termíne do 31. 12. v príslušnom kalendárnom roku na aktivity, ktoré sa budú konať v 2. štvrťroku nasledujúceho príslušného kalendárneho roku,

c) v termíne do 31. 3. v príslušnom kalendárnom roku na aktivity, ktoré sa budú konať v 3. štvrťroku príslušného kalendárneho roku,

d) v termíne do 30. 6. v príslušnom kalendárnom roku na aktivity, ktoré sa budú konať v 4. štvrťroku príslušného kalendárneho roku.

Článok V. Poskytovanie dotácií z prostriedkov fondu

Prostriedky fondu môžu byť poskytnuté len MO MS v Slovenskej republike v súlade s podmienkami stanovenými v tomto článku.

Prostriedky fondu možno použiť v súlade s cieľom uvedeným v čl. III.

Prostriedky fondu sa posky-

tujú na základe žiadosti o dotáciu, ktorá tvorí prílohu č. 1 týchto zásad, zaslanej na adresu:

Fond Pomôžme si sami
Matica slovenská
Grösslingová 23
812 51 Bratislava
alebo mailom na: simonovic.jozef@gmail.com.

Dotáciu schvaľuje komisia fondu jednomyseľne, tzn. súhlasom všetkých jej členov.

Komisia pracuje na princípe dobrovoľnosti a pozostáva zo štyroch členov, vymenovaných výborom Matice slovenskej.

Komisia zasadá štyrikrát ročne. Výsledky rokovania zverejňuje na webovej stránke Matice slovenskej.

MO MS, ktorému bola dotácia z fondu schválená, vyhodnotí realizáciu projektu predložením formuláru vyúčtovania, ktorá tvorí prílohu č. 2 týchto zásad.

Strava, občerstvenie, náklady na mzdy a odmeny pre organizátorov nie je možné hrať z dotácie.

Príspevok bude poukázaný na účet žiadateľa do tridsiatich dní od doručenia vyúčtovania.

Článok VI. Záverečné ustanovenie

Dotácie z fondu sú nenárokované. Na poskytnuté finančné prostriedky sa hľadí ako na pomoc v dobrej vôli.

Zásady boli schválené výborom Matice slovenskej 30. 5. 2015.

Zásady nadobúdajú účinnosť 1. 6. 2015.

Príloha č. 1: Žiadosť o dotáciu
Príloha č. 2: Vyúčtovanie projektu

Stará Neografia už slúži študentom

Hedviga TKÁČOVÁ, Turčianske noviny

Myšlienka vybudovať školu, ktorá by na Memorandovom námestí v Martine poskytovala kvalitné vzdelávanie a formovala žiakov ku kresťanským hodnotám, sa naplnila. Viac ako šesťsto žiakov Evanjelickej spojenej školy (EŠ) malo začiatkom septembra o dôvod viac, aby sa radovali zo začiatku školského roku. Nielen preto, že škola hostila americkú delegáciu z Naperville (Chicago, USA), kde podporovali myšlienku vzniku evanjelickej školy v Martine od jej začiatku, ale aj preto, že otvorili prvé vyučovacie priestory v budove starej Neografie.

„Pred sedemástimi rokmi som prišiel na Memorandové námestie v Martine a videl som riaditeľa školy Jozefa Sopoligu a prvé deti školy v sprievode dvoch

učiteľov. Dnes som pred vami ako svedok zázraku!“ pozdravil pedagogický zbor, žiakov a študentov dlhoročný partner a podporovateľ Gene Ryan, čím vyjadril uznanie

Martinčanom v naplnení ich predstavy vybudovať v meste systéme škôl s výchovou a so vzdelávaním, ktoré uplatňujú kresťanské hodnoty. Doterajšia prevádzka

v šiestich budovách EŠ je komplikovaná a z dlhodobého hľadiska aj neudržateľná a neumožňuje ani ďalší rozvoj školy. Aj preto sa vedenie EŠ rozhodlo kúpiť historickú budovu Neografie a prebudovať ju na školu.

Rekonštrukcia novej budovy sa naplno rozbehla v júli tohto roku. Nové priestory umožnili zdvojnásobiť veľkosť evanjelickej škôlky. Prvákom gymnázium zase zmeny priniesli tri nové triedy. V blízkej budúcnosti budú v budove bývalej Neografie k dispozícii aj priestory pre celý druhý stupeň základnej školy. Už dnes tieto kroky umožnili vzde-

lávanie pre stopäťnásť nových študentov.

„Doterajšia existencia a úspechy martinskej Evanjelickej spojenej školy sú dôkazom toho, že investície do kvalitného vzdelávania, založeného na kresťanských hodnotách, sú trvalými investíciami. Tento edukačný model sa ukazuje ako udržateľný a dlhodobý úspešný,“ myslí si riaditeľ školy J. Sopoliga. Doplnil zároveň, že najdôležitejším cieľom školy je teraz úspešne dokončiť všetky rekonštrukčné práce, aby mohlo vzdelávanie, ukotvené v kresťanských hodnotách, pokračovať bez problémov.

Podakovanie Ľudovítovi Štúrovi v Levoči

Ľudmila HREHORČÁKOVÁ

Levočská Matica slovenská spolu s mestskou knižnicou usporiadali prednávkou v mestskom divadle spomienkové kultúrne podujatie pre základné a stredné školy. Levoča ako štúrovske mesto týmto vyjadrila svoj vzťah k jubilujúcej osobe našich dejín – Ľudovítovi Štúrovi. Referujúce predsednícky matičných organizácií v Levoči a v Poprade predstavili Ľ. Štúra najmä ako kodifikátora spisovnej slovenčiny, novinára, politika, vedúcu osobnosť štúrovskej mládeže, vodcu slovenských dobrovoľníkov v revolúcii 1848 – 1849.

Vo svojich vystúpeniach zdôraznili aj exodus prešporských študentov a ich mani-festačný príchod do Levoče v marci 1844 a s ním súvisiaci vznik slovenskej hymny a deje Jednoty slovenskej mládeže pod vedením Janka Francisciho-Rimavského.

Nezameniteľným miestom stretávania bol pamätný Kohlwald – Uhliská, vzdialený tri kilometre od Levoče, miesto stáročných líp, kde sa zrodili najkrajšie diela slovenského

romantizmu, aj Bottova Smrť Jánošíkova.

■ ŠTÚROVSKÁ TRADÍCIA

Zaujímavé a vzrušujúce deje štúrovskej mládeže pod vedením profesora Michala Hlaváčka a Francisciho sa natrvalo zapísali do histórie Levoče v 19. storočí. Preto tam stojí od roku 1949 aj Štúrov pomník od sochára Fraňa Gibalu na počesť slovenských dobrovoľníkov v meruôsmym rokoch. Dôležitou skutočnosťou je

uchovávanie štúrovskej tradície v meste. Mládež mala možnosť pozdraviť a s nadšením privítať pani učiteľku Margitu Antašovu, ktorá celé desaťročia vodievala svojich zverencov na Kohlwald a vštepovala im lásku k rodnej reči a vlasti. Výrazom prežitého a preciteneho je publikácia, Kohlwald a štúrovci, ktorá vychádza už v reedícii s podporou mesta Levoče. V nej sa dozvedáme o vlastenecky zmyslajúcich Levočanoch, ktorí si uchovali v srdci a pamäti tieto

dejinné udalosti – pán Felber, pani Ondrejčáková, členovia Matice slovenskej aj SNS.

Dobre pripravené podujatie obohatil vedomostný kvíz k spomenutým témam, aj s odmenami pre úspešných žiakov. Celý program sprevádzali hymnické národné piesne, ktoré navodili dobovú atmosféru.

■ VÝZNAMNÁ NÁVŠTEVA

Druhý deň pripomenutia významného štúrovskeho výročia sa zapísal do dejín mesta návštevou troch najvyšších predstaviteľov Matice slovenskej – predsedu MS Ing. Mariána Tkáča, vedeckého tajomníka Mgr. Petra Cabadaja a docenta PaedDr. Pavla Pareničku, ktorí zavítali do Gymnázia Janka Francisciho v Levoči, kde predsedá MS prezentoval svoju novú knihu Francisci. Pri tejto príležitosti docent Parenička predniesol prednášku o pôsobení štúrovcov v Levoči. Na prezen-

tácii boli prítomní aj predstavitelia mesta – primátor Milan Majerský, jeho zástupca Jozef Cvoliga a prednosta okresného úradu Ivan Dunčko. Slávnostné okamihy vrcholili pri pomníku Ľ. Štúra, ktorý vďaka vedeniu mesta sa teraz vynovený krásne vyníma uprostred kvitnúcich záhonov. Účastníci spomienky sa potom odobrli na vršok Strompeš nad Levočou, kde členovia SNS pod vedením Miroslava Brincka a za účasti Stanislava Kmeca, generálneho manažéra SNS, krajských a okresných predstaviteľov SNS vztýčili slovenský dvojkríž, ktorý posvätil pravoslávny kňaz Kornel Furin. K posvätné chvíli prispel aj spevácky zbor Juventus SPŠ v Levoči a každý jeden z účastníkov – slovenských vlastencov.

Pri tejto príležitosti zaznelo vrúčne želanie každého z nás: „Bože, ochraňuj našu slovenskú vlasť!“

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Nejst'?

V súvislosti s mojou účasťou na televíznej večere u Havrana prichádzajú aj názory, že lepšie bolo nejst'. Naozaj? Ved' v tom prípade by reláciu nahrali absolútne jednostranne a Matica (a s ňou aj náš národ) by prehrali kontumačne 0:3. A šířili by sa reči: ved' je to asi tak. Ved' schovávať hlavu do piesku. Boja sa? Iste majú maslo na hlave. A okrem toho, a navyše: neodkryla by sa „Havran-paráda“ v úplnej nahote. Nebojíme sa a nemáme maslo na hlave. Matica bola, je a bude a páni Kováč a Blaščák sa zaradili na čiernu listinu našich dejín. Podobne ako Grünwald či Pecháni.

Dostal som niekoľko listov. Zväčša nechápajúcich, kam sa to až naša verejnoprávna dvojbodka dostala, ale aj povzbudzivých a ďakovných. Aj na stretnutiach s ľuďmi, a stretnutí je v Roku Ľudovíta Štúra, ktorý skutočne prebieha – napokon svedčia o tom i matičné videá, len veľké televízie to ignorujú – veľmi veľa, počúvam v podstate to isté. A možno sympatie voči Matici o čosi vzrástli. Ukázali sme, že sme tu a nebojíme sa. Že tento národ nás potrebuje. Napokon – obhajovať dobré meno Matice je jednou z mojich základných povinností.

Dve akcie, na ktoré som „išiel“ minulý týždeň, sú, samozrejme, úplne inde ako Havran. Konali sa v Trnavskom kraji, v Hlbokom a v Trnave. Zorganizoval ich Trnavský samosprávny kraj v spolupráci s evanjelickou i rímskokatolíckou cirkvou, s trnavskými univerzitami i s Maticou. Tú prvú, v „Hurbanovom“ Hlbokom, predovšetkým s agilným starostom Hlbokého Milošom Čobrdom. On i „jeho muži“ potešili oko dobovým oblečením. Preniesli nás v nich do hurbanovských a štúrovských čias.

Trnavský kraj vôbec patrí medzi najvlasteneckejšie slovenské župy vďaka svojej podstate, ved' Trnava bola slovenskou mekkou už v 17. a 18. storočí. Ale aj vďaka ľuďom, ktorí stoja na jeho čele. Myslím najmä na predsedu, člena výboru Matice slovenskej a zakladajúceho člena Matice slovenskej Tibora Mikušu. Po skončení štúrovskej konferencie, konanej v Divadle Jána Palárika, ocenil župan pamätnou štúrovskou medailou desiatky mužov a žien, medzi nimi aj viacerých matičiarov. A všetkým oceneným odovzdal medaily spolu s podpredsedom kraja Józsefom Berényim.

Pravdaže, hýbu sa aj ostatné kraje. Niekde si už Štúra pripomenuli, inde pripomenú.

Majstrov remeselníkov aj folkloristov pozvali priamo do školy Folklorfest v Rimavskej Sobote

Ingrid ŠULKOVÁ, riaditeľka Domu MS Rimavská Sobota

Žiaci a pedagógovia Základnej školy Štefana Marka Daxnera v Rimavskej Sobote privítali nedávno vo svojich priestoroch lektorov, zručných majstrov remeselníkov, tanečníkov a hudobníkov z folklórnych súborov Rimavan a Čičiček z Tisovca, ktorí v rámci výchovnovzdelávacieho procesu priblížili slovenské ľudové tradície a remeslá. Organizátorom podujatia bol Dom Matice slovenskej v Rimavskej Sobote v spolupráci s vedením základnej školy. Riaditeľ školy Mgr. Peter Černý na ňom privítal primátora mesta Jozefa Šimka, zástupcov Banskobystrického samosprávneho kraja a zástupcov kultúrnych inštitúcií v Rimavskej Sobote.

Hlavná časť podujatia bola venovaná ukázkam tradičných gemerských ľudových remesiel pod dohľadom ľudových majstrov. Žiaci sa oboznámili s výrobou bačovského riadu, s rezbárstvom, výrobou pišťalieliek, gájd a fujár z rozprávania a názorných ukážok majstrov Milana Stieranku a Milana Katereniaka. Majster Jaroslav Zvara spolu so skupinou detí plietol košíky, zatiaľ čo majsterka Eva Dolinajová, Soňa Hrončeková, Karolína Krišková, Ľubica Adlerová a Gabriela Medvedová priblížili deťom v tvorivých dielnach svet ľudových výšiviek, paličkovanvej čipky, háčkovania, ľudových krojov, výrobkov z kukuričného šúpolia a slamienkarstva. O včelárstve na Gemerí ochotne porozprával Milan Krokavec a o hrnčiarstve s praktickými ukázkami zas majster Ján Národa. Medzi pozvanými lektor-

kami bola aj pani Milana Jutková, ktorá deti ľahučko preniesla do sveta slovenských ľudových rozprávok. Pani Jarka Lajgútová ich bližšie oboznámila so slovenskými zvykmi na dedinách v regióne spolu s názornými ukázkami krásnych ľudových krojov. Výstavu detských kníh z Vydavateľstva Matice slovenskej pripravila pani Ibolya Balogová. No a v neposlednom rade do sveta ľudového tanca, spevov a hudby všetkých uviedli členovia Folklórneho súboru Rimavan pod vedením Vladimíra Petrinca a deti Detského folklórneho súboru Čičiček z Tisovca pod vedením Ľubice Sabovej.

Podnetom na uskutočnenie tohto podujatia bola a je pre Maticu slovenskú skutočnosť, že najmladšia generácia veľmi málo pozná zvyky a tradície našich predkov. Treba dúfať, že žiaci si z tohto dňa niečo zapamätali

Privítanie chlebom a soľou.

a vzali za svoje. Podujatiami takéhoto charakteru sa v Rimavskej Sobote darí učiť a viesť deti k samostatnosti, dávať im priestor na sebarealizáciu, podporovať ich sebavedomie a nadobúdať kompetencie, ako prezentovať naše kultúrne dedičstvo nielen u nás doma. Aj preto treba poďakovať všetkým, čo sa pričínili o jeho zorganizovanie.

Na Matičných slávnostiach vo Veľkom Záluží dominovali gajdoši Gajdošská tradícia nezanikne

Veronika BILICOVÁ, riaditeľka Domu MS v Nitre

Miestny odbor Matice slovenskej Veľké Zálužie pripravil v minulých dňoch ôsmy ročník Matičných slávností. Podujatie finančne podporili Matica slovenská a Nitrianska komunitná nadácia, vďaka čomu mohla predsedníčka MO MS Veľké Zálužie G. Pavelová nakúpiť pre svoju folklórnu skupinu Drienok troje nových gájd. Mladí folkloristi v priebehu veľmi krátkeho času nacvičili so svojimi rovesníkmi niekoľko skladieb do programu podujatia. Za Maticu slovenskú sa jeho účastníkom prihovorila Veronika Bilicová, riaditeľka Domu Matice slovenskej v Nitre, a Juraj Gajdoš, predseda Okresnej rady Matice slovenskej v Nitre.

Matichné slávnosti vo Veľkom Záluží patrili mladým gajdošom.

Matičné slávnosti mali uvoľnenú atmosféru plnú radosti všetkých účinkujúcich. Najmenšie deti predviedli hru na pišťalkách. Mamičky žiakov, ktorí absolvovali kurz hry na gajdách, a členky FS Drienka zaspievali piesne z východného Slovenska – ujlacké piesne, a uviedli vtipné manželské scény. V programe sa predstavil aj známy gajdoš Drahoš Galoš. Najprv pripomenul rodáka obce Veľké Zálužie Jozefa Antalika, ktorý sa významne pričínil o zachovanie gajdošskej tradície na Slovensku. Predstavila sa aj Folklórna skupina Briežok z Jedľových Kostofan s vtipnými dievčenskými scénkami. Manželia Žilíkovci so svojim združením predviedli tzv. hudbu k jedlu. Na záver podujatia zaznelo poďakovanie paniam Pavlovej, Megovej, Ďuračkovej a Bédiovej, ktoré sú aj vo svojom pokročilom veku ešte stále studnicami vedomostí o piesňach a zvykoch z tejto lokality.

Otvorili dvere k centru

Centrum voľného času v Rožňave zorganizovalo prezentáciu a prehliadku svojich priestorov, ale najmä prezentáciu pohybových hier, tvorivých dielní a podstatu krúžkovej činnosti. Tieto aktivity sa uskutočnili na nádvorí radnice a v priestoroch CVC.

Centrum voľného času v Rožňave a Dom Matice slovenskej v Rožňave spolu neustále veľmi dobre spolupracujú, a tak nás prizvali na doplnenie prezentácie o Maticu slovenskú a o jej činnosti a o Slovensku ako celku. Samotné prezentácie sa začali o 8.30 h príchodom základných škôl z Rožňavy. Pre deti tu boli pripravené rôzne aktivity týkajúce sa krúžkov a športových aktivít, ktoré s nimi súviseli – mini futbal, florbal, basketbal, kreslenie na tvár, gymnastika a mnohé iné zaujímavé činnosti.

Našou úlohou bolo odprezentovať v skratke činnosť Matice slovenskej v regióne, opísať významné udalosti a osobnosti nášho regiónu a najmä zábavnou formou ozrejmiť základné geografické body nášho regiónu, ale aj celého Slovenska. Žiaci I. stupňa na prekvapenie reagovali na naše úlohy pozitívne a svoju domovinu v podstate poznali. Aj ostatné aktivity zožali u detí úspech a pevne veríme, že táto iniciatíva bude pre ne prospešná a nájdu si tak cestu k voľnočasovým aktivitám.

Matej LADA

PRIPOMÍNAME SI

10. októbra

– v Námestove pred deväťdesiatimi piatimi rokmi pri výtržnostiach proti zhromaždeniu Slovenskej ľudovej strany (1920) zahynuli dvaja účastníci mítingu

11. októbra

– pred dvesto dvadsiatimi piatimi rokmi popravení v Brezne vodcu zbojníckej skupiny Jakuba Surovca (1715 – 1740); v ľudovej slovesnosti sa spomína aj ako Surovčák z Jánošíkovej družiny, v jánošíkovských časoch však ešte ani nežil

– dvadsať rokov od smrti publicistu, literárneho kritika a šéfredaktora Kultúrneho života Juraja Špitza (1919 – 1995)

12. októbra

– dvestoštyridsať rokov, čo panovníčka Mária Terézia vydala dekrét o bezdomovcoch a tulákoch (1775); zdravých mali úrady prevychovávať prácou a postarať sa im o ubytovanie, starých a chorých umiestniť do starobincov

– pred pätnástimi rokmi zomrel maliar Alojz Klimo (1922 – 2000); pre svoje moderné myslenie mal väčší úspech vonku ako v socialistickej vlasti (Biennale v Benátkach 1958, 1960, Bianco e nero Lugano 1960)

– okružle narodeniny má populárna moderátorka Adela Banášová

13. októbra

– stodesať rokov, čo sa narodila jedna z najvýznamnejších postáv našej umenovedy a kunsthistórie prof. Alžbeta Guenterová-Mayerová (1905 – 1973)

– štyridsaťpäť rokov má herec Dušan Cinkota

– tridsiatku oslaví hokejový reprezentant Andrej Mészáros

14. októbra

– sedemdesať rokov, čo kráľ Belo IV. udelil právo hľadať a dobývať zlato, striebro a iné kovy na území Zvolenskej stolice (1255)

15. októbra

– osemdesiat rokov by mal nezabudnuteľný Miškin v Dostojevského Idiote, Radúz v Radúzovi a Mahuliene, partner Jany Brejchovej vo Vyššom princpe a Štefana Kvetička či Milky Vášáryovej v Orlom pierku a Medenej veži, výrazný charakterový herec i lyrický hrdina Ivan Mistrík (1935 – 1982)

– pred štvrtstoročím zomrel sochár Alexander Trizuljak (1921 – 1990), autor monumentálnych sôch v exteriéroch našich miest (Víťazný vojak na pylóne Slavina, kovové plastiky v parku fakultnej nemocnice v Košiciach, vodohospodárska stanica v Štúrove a i.)

16. októbra

– uplynulo štyristo rokov, čo zomrel nitriansky biskup František Forgáč (1560 – 1615); od roku 1607 ostrihomský arcibiskup a kardinál, ktorý bol zároveň uhorským miestodržiteľom, založil jezuitské kolégium v Trnave a základinu, z ktorej sa financovalo vzdelávanie kňazov z chudobných slovenských rodín, učiteľ Petra Pázmaňa

– stosedemdesiatpäť rokov, čo sa narodil spisovateľ Ľudovít Kubáni (1830 – 1869), autor humorných príbehov z čias štúrovcov i historického románu Valgatha

– pred sto dvadsiatimi rokmi cisár František Jozef osobitným dekrétom zrovnoprávnil židovské náboženstvo s ostatnými v monarchii (1895)

(jč)

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.